

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 20

ASIA:

Röönperhaminassa olevan lähetyksen raportti n:o 1.

v.a. Asiamiehitys Numelin

3/1 1939.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 38.

Kööpenhaminassa, 3 p:nä tammikuuta 1938.

1/50 Pal. 3 - 39.
5/1 - 39
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 1, jonka nimikkeenä on:

Uusi oikeistopuolue Tanskassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

R. Nurmi

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Kööpenhamina-ssa 3 p:nä tammi-kuuta 1939.

1/30 Pal. S - 39.

Asia: Uusi oikeistopuolue

Tanskassa.

5/1-39

5 C3

Melko suurella optimismilla otti Tanska vastaan uuden vuoden. Syyskuun poliittiset pulapäivät ovat jo verrattain kaukana ja suurin osa Tanskan kansaa elää sangvinistisessä tietoisuudessa Tanskan hyvinkin selvinneen maailmankriisistä.

Optimismiin Tanskan taloudellinen tilanne viime vuonna tosin on antanut hieman aihetta, ollen nimittäin tämä edullisempi kuin v. 1937. Yksi pääseikoista tähän oli laivaliikenteen erittäin edullinen vuosi - laivaliikenne, joka jo toi Tanskaan lähes 90 milj. kruunua. Mutta maatalouskin kehittyi verrattain edullisesti ja Tanskan taloudellinen tuotanto osoittautui kestäväksi. Suurempia palkkakonflikteja ei viime vuonna ole ollut. Valuuttasituatio on parantunut - mainittakoon, että Tanska v. 1938 suoritti 70 milj. kruunua ulkomaanveloistaan - vielä marraskuussa vallitsi viennin ja tuonnin balanssi. Vapaalis-
talla oli (22.XII.1937 annetun lain mukaan) noin 40% Tanskan tuonnista ja koska tämä on osoittautunut terveelliseksi, on toiveita vapaalistan yhä laajenevan tänä vuonna.

Mutta keväällä tulevat eduskuntavaalit heittävät jo luomavarjonsa eteenpäin. Epäilemättä varsinkin sosialidemokraa-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

teilla on vahva asema - radikaaleilla ehkä vähemmän. Venstren (siis lähellä maalaisten) ja konservatiivisten vastustus ei merkitse sinänsä enempää kuin viime vuosien aikana. Mutta ei voida kieltää, että oppositio Stauningin hallitusta vastaan on ollut kasvamassa, ehkä jo pelkästään siitä syystä, että katsotaan hallituksen (joka pian on istunut 10 vuotta) jääneen itsensä jälkeen eloon. Monella ei puolue-määrätyllä taholla todetaan, aika jyrkästikin, hallituksen laiminlyöneen puolustuksen; veropaino kasvaa eikä työttömyys paljoa ole vähentynyt.

On syksyllä tiedetty, että konservatiivisessa puolueessa on ollut aika pitkällekin meneviä erimielisyyksiä. Uuden vuoden aattona tuli virallinen ilmoitus uuden oikeistopuolueen muodostamisesta.

Pääauditsööri Pürschel ilmoitti silloin Kansankäräjien puheenjohtajalle "Nationalt Samvirke"-nimisen puolueen viralliseksi puolueeksi. Pürschel, konservatiivisen puolueen edustaja, on jo pitemmän aikaa ollut oppositiossa vanhaa puoluettaan vastaan, ja on myöskin kilpaillut puolueen puheenjohtajan Christmas Møllerin kanssa johtajan paikasta - molemmat, varsinkin Pürschel, määräviä johtajaluonteita.

"Nationalt Samvirke"n ohjelmassa tosin ei ole paljoa enemmän kuin konservatiivisen puolueenkaan. Yleisin lauseparsin puhutaan ensin Tanskan jälleenyttämistä (Genrejsning) koskevista velvollisuuksista - kansallisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti, velvollisuuksista määräväisesti taistella työttömyyttä vastaan, huomautetaan yksityisaloitteen perusteella olevan positiivisen talouspolitiikan välttämättömyydestä, yhteiskunnallisesti

terveemmästä verojen jakaantumisesta. Tanskan puolustus on, "Nationalt Samvirke"n mukaan, saatava samalle tasolle kuin muiden pohjoismaiden ja olisi luotava pohjoismaiden puoluettomuusliitto. Eräissä pykälässä puhutaan "koko Tanskan nuorison henkisestä ja ruumiillisesta kasvatuksesta puhtaaseen tanskalaiseen henkeen ("i ren dansk Aand") - piilekö tässä jotain Hitler Jugendia vastaavia ajatuksia, kysytään syyllä täydellä.

Verrattain kylmästi mutta myöskin varovaisesti ovat lehdet suhtautuneet uuteen puolueeseen. Vastustus on varsinkin konservatiivisten taholta ollut aika jyrkkä, syytetään Pürscheliä epälojalisuudesta. Epäilemättä "Nationalt Samvirke" tähtää paljon pitemmälle oikeistoon kuin Venstre ja konservatiivinen puolue, eikä voida olla toteamatta, että uudella puolueella on hieman sympatiaa nazien kanssa.

Täkaläisen oikeistolehden, Nationaltidende'n päätoimittaja huomautti allekirjoittaneelle, että uusi puolue ensi vaaleissa voi saada aika paljon konservatiivien oikeaan siipeen kuuluvia ääniä, mutta varsinkin puol-nazi taholta.

Toistaiseksi Tanskan nazeilla ei ole ollut mitään oikeata järjestöä, eikä mitään varsinaista johtoa. Ne ovat, kuten maisteri Brotherus eräissä raportissa viime keuhällä on selittänyt, työskennelleet enemmän salassa. Sitä paitsi on tosiasia, että nämä nazit ovat saaneet ja ottaneet ohjeitaan suoraan Saksasta.

Pürschelistä tiedetään, että, jos kohta hän on äärimmäisyyden mies, hän kuitenkin tähän asti on ollut rehellinen tanskalainen poliitikko, joka - niin on minulle luotettavalta taholta väitetty - ei ole ollut tekemisissä Sak-

san nazistien kanssa, eikä hänelle rotukysymyksellä ole mitään merkitystä kuten nazisteille. Pürschelin puolueen muodostamisella ehkä linjat sikäli selvenevät, että hänen puolueensa tuskin tulee harjoittamaan sellaista maanalaista salaperäisyyttä kuin nazijoukkueet.

Merkkillistä kyllä naziajatukset ovat viime vuoden aikana voittaneet Tanskassa, ei ainoastaan Etelä-Jyllannissa, jossa myöskin tanskalaiset - ehkä paljonkin opportunistisista - suhtautuvat myötämieleisesti liikkeeseen, mutta yleensä Jyllannissa, sitä vastoin verrattain vähän Sjellannissa ja Fyenillä. "Nationalt Samvirke" voi ehkä johtaa oikeisto-opposition määrätymmille raiteille. Toinen asia on, jos puolue siten myöskin voi vastustaa saksalaisnazistien vallankumouksellista toimintaa Tanskassa.

Kööpenhaminassa, 3 p:nä tammikuuta 1939.

R. Munkki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Koöperatiivissa olevan lähetystön raportti n. 2.

v. a. Siisakortti, Kemelin

10/1 1939

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 10 p:nä tammikuuta 1939.

N° 63.

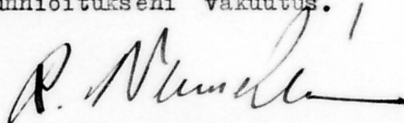
ULKOASIAINMINISTERIÖ	
2 / 50 Gal. S	39
12/11-39	
5	C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 2, jonka nimikkeenä on:

Keskusteluja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Kööpenhamina-ssa 10 p:nä tammi-kuuta 1939.

Asia: Keskusteluja.

2	50 Pal. S - 39.
12/1 - 39	
5	03

Allekirjoittaneella oli eilen pitempi keskustelu tšekiläisen ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikön (Falkenstjerne) kanssa, josta lienee paikallaan ilmoittaa seuraavaa. Osastopäällikkö katsoi poliittisen tilanteen syksyn kuluessa kehittyneen vakavammaksi, myöskin mitä Tanskan asemaan tulee. Mutta jos kohta hän myönsi saksalaisten propagandan Etelä-Jyllannissa olevan entistä voimakkaamman sekä sikkäläisten saksalaisten pää-mänenkannattajan hänen tulleen päivä päivältä yhä uhkaavammaksi, hän kuitenkin totesi ulkoasiainministeriöllä olevan käsityksen, ettei tämä propagandapolitiikka ollut Berliinin hallituksen inspiroima, vaan enemmän paikallista laatua - tässäkin piilee sangvinistinen tanskalainen katsantotapa! Hänellä oli käsitys, että virallinen Saksa suhtautui verrattain lojaalisesti Tanskaan, varsinkin kauppapoliittisesti, m.m. siitä syystä, että itäänpäin ekspansioivalla Saksalla oli suuri intressi, kriisiin syttyessä, puolueettomasta Pohjolasta. Tanska esim. oli välttämätön vilja-aitta Saksalle. Osastopäällikkö myönsi, että Saksan tiedoitus- ja vakoilutoiminta, josta olen Herra Kansliapäällikölle kirjoittanut salakirjeessä N:o 54, viime aikoina Tanskassa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

oli lisääntynyt, mutta lisäsi hän hymyillen, "niinhän luultavasti kaikkialla Euroopassa nykyään on asianlaita." Takäläinen Saksan lähetystö kyllä aika tarkkaan kontrolloi Tanskan sanomalehtien kirjoituksia.

Saksan poliittisten pääintressien painopiste tulisi kuitenkin pitemmän aikaa olemaan idässä, sillä Memel ja ehkä Danzigkin putoavat kypsien hedelmien tavoin Hitlerille. Mitä Puolan ulkoasiainministerin Berghofissa käytyjen keskustelujen tuloksiin tuli, ei täällä ainakaan toistaiseksi oltu päästy selville siitä. Mutta tietysti min. Beck oli mennyt myönnytyksiin. Osastopäälliköllä oli käsitys, että Ukrainan kysymyksen tärkein momentti nyt kohdistui Puolan ukrainalaisiin. Tosiseikka on, että Puola oli huonosti hoitanut ukrainalaisiaan, jotka edustivat sivistyneempää luokkaa kuin Venäjän ukrainalaiset. Puolan ukrainalaisille oli toistaiseksi ainakin annettava autonomia ja Saksalla oli tässä vaatimuksessa hyvä valtti: Puolassa elävissä saksalais-minoriteeteissä. Puolan jälkeen Venäjän ukrainalaiset kyllä tulisivat päiväjärjestykseen, varsinkin koska kaikki merkit viittaavat siihen, että, riippumatta suurenmoisesta lentoarmeijasta ja muuten hyvistä varustuksista, Venäjällä tätä nykyä ei ole mitään sanottavaa järjestystä. Saksalaisten unelma oli tietysti ukrainalaisen valtion luominen, mutta kysymys on, liittyisikö Puolan Ukraina siihen, vai olisiko Saksalla sittenkin suurempi intressi jakamattomasta saksalaisystävällisestä Puolasta, joka toimisi puskurivaltiona Saksan ja Venäjän välillä.

Mitä tulee Chamberlainin Rooman matkaan, ei osastopäällikkö ollut kovin optimistinen, jos kohta hän arveli, et-

tä tämän kautta Italian "seikkailu" Espanjassa ja siten koko Espanjan sota vähitellen loppuisi. Osastopäällikkö sanoi Tanskan Rooman lähetystön raporttien perusteella olevansa vakuutettu siitä, että Italia ennen kaikkea nyt tarkoittaa Välimeren balanssinsa jälleen saamista, sen jälkeen kuin Saksalla, itä-ekspansionsa kautta, tulee olemaan hegemonia Balkanilla.

+ + +

Tultuani poliittisen osaston päällikön luota, tapasin ulkoasiainministeriössä diplomaattikunnan v.a. doyen'in, Brasilian lähettilään (de Almeida), joka sanoi tahtovansa onnitella meitä Ahvenanmaan neuvottelujen johdosta: jos Suomi ja Ruotsi nyt myöskin saavat Saksan ja Venäjän suostumaan uuteen sopimukseen, johon merkit viittaavat, on tämä todellakin maailmalle klassilinen esimerkki siitä, miten vaikeana aikana poliittiset puolustuskysymykset ovat luottamuksellisesti ratkaistavat.

Kööpenhaminassa, 10 päivänä tammikuuta 1939^f

R. Manner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 3.

v. a. Asiamies Numelin

20/1 1939.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 122.

Kööpenhaminassa, 20 p:nä tammikuuta 1939.

5/50 Pal. B - 39.
23/1.39 3
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 3, jonka nimikkeenä on:

Tanskan sosialidemokraattinen puolue ja puolustuskysymys.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, erinomaisen kunnioitukseni vakuutus.

A. Munkki

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA. SSSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Kööpenhaminassa 20 p:nä tammi-kuuta 19 39.

Asia: Tanskan sosialidemokraatti-
nen puolue ja puolustus-
kysymys.

5/50 Val. 8 - 39.
25/1-39
5 C3

Äskettäin Kööpenhaminassa pidetyssä Tanskan sosialidemokratian 23:nnessä kongressissa oli tällä kertaa myöskin keskustelu otsikossa mainitusta asiasta ja tehtiin verrattain huomattavia päätöslauselmia.

Kongressi katsoi Tanskan ulkopoliittikan päämääränä edelleen olevan ylläpitää ja vahvistaa hyviä suhteita - sivistyksellisiä, poliittisia ja kauppapoliittisia - kaikkiin valtioihin, riippumatta näiden valtioiden valtiomuodoista, toiselta puolelta pitäisi Tanskalla myöskin olla oikeus järjestää omat yhteiskunnalliset olonsa Tanskan kansan tahdon mukaan. Tanskan on oltava puolueeton sekä rauhan että konfliktien aikana; jyrkästi on vältettävä kaikenlaatuista sekaantumista muiden valtioiden välillä esiintyviin riitaisuuksiin. Kongressi valittaa, että Kansainliiton merkitys on heikentunut.

Puolustuspoliittisessa suhteessa jo Tanskan maantieteellinen asema, kuten muittenkin pohjoismaiden, vaatii puolueettomuutta, mutta kokous myöntää, että tällainen puolueettomuus myöskin asettaa erikoisia velvollisuuksia kyseessä oleville valtioille. Tanska ei voi luottaa liittoihin, vaan täytyy Tanskalla

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

olla oma sotilaallinen voimansa (militar Styrke), jokaisen puolueettoman valtion olemassaolon elinehto. Tanskan sotilaallisen voiman päämäärä on suojella Tanskan maa- ja vesialueita, koettaen sillä tavalla pitää Tanskaa suurpoliittisten konfliktien ulkopuolella sekä työntää takaisin puolueettomuusloukkauksia.

Kongressi myöntää oikeuden siinä näkökohdassa, joka on vuoden 1937 puolustusjärjestyksen takana, nimittäin, että Tanskan armeijan varustusten on oltava ajanmukaisella tasolla sekä että riittävän suuret voimat aina (til enhver Tid) ovat käytettävissä.

Jos kohta kongressi sanoo olevansa suuria varustuksia vastaan, vaatii aika nyt, jo kansan turvallisuuden takia, toisia suojeluslaitteita kuin aikaisemmin. Kongressi kehoittaa tämän johdosta poliittista edustustaan kiinnittämään huomionsa entistä enemmän sotilaallisiin kysymyksiin, eikä vastusta armeijan ajanmukaistuttamista taloudellisesti mahdolliseksi katsottujen rajojen sisäpuolella. Niin pitkälle kongressin päätöslauselmia! Tosin ne ovat verrattain ylimalkaisia, mutta voidaan näissä kuitenkin todeta, jollei suoranaista virrankään-
nöstä sosialidemokraattien puolustuskysymyskannassa, niin ainakin suurempi ymmärtämys puolustukseen nähden, mikä Tanskan politiikassa on merkille pantavaa.

Sosialidemokraattien puolustusvalmius on jo syksyn kuluessa ollut ilmassa. Tosin sosialidemokraatit, samoinkuin radikaalitkin Rigsdagissa (esim. Tanskan kansankäräjien budjettikäsittelyn yhteydessä) ovat todenneet, että Tanskan asema ei vaadi mitään laajempia uusia puolustusta koskevia uuskäsitte-

lyjä (Nyprevning); on tässä yhteydessä viitattu Tšekkoslovakian kohtaloon, joka ei vahvistanut uskoa suurten varustusten suomaan turvaan, mutta Rigsdagissa on jo syksyllä käynyt ilmi, että sosialidemokraatit suhtautuivat myönteisemmin puolustukseen kuin radikaalit. Pääministeri on sanonut, ettei hän ole tarpeelliseksi katsottavaa laajennusta vastaan ja on ehdottanut, että Rigsdagin lokakuussa asettama uusi 21 miehen valiokunta myöskin tutkisi Tanskan puolustuskysymyksiä.

On vaikea sanoa, missä määrin sosialidemokraattien uuden puolustusohjelmaan on vaikuttanut konservatiivisten ja Venstre-puolueen ankarat arvostelut Tanskan puutteellisesta puolustuksesta ja heidän tekemät painostukset uuden sotilaallisen järjestämisen välttämättömyydestä. Enemmän on tähän tietysti vaikuttanut viime syksyn dramaattiset maailmantapahtumat - jolloin varsinkin Kööpenhaminassa kävi ilmi ilmasuojelun laajentamisen tarpeellisuus - ja muiden pohjoismaiden puolustusohjelma. Sotilaalliselta taholta väitetään Tanskan armeijan olevan aivan nykyajan vaatimusten tasolla - vaan on armeija hyvin pieni. Mutta jo viime vuoden aikana on armeijan komentava päällikkö, kenraali With - josta hän luottamuksellisesti on allekirjoittaneelle maininnut - kaikessa hiljaisuudessa saanut laajennuksia aikaan ja par'aikaa hän koettaa vahvistaa Etelä-Jyllannin puolustusta.

Socialidemokraattien ohjelmaa on verrattain vähän kommentoitu lehdissä - vasemmiston taholta ei juuri ole ollut vastustusta sitä vastaan. Oikeistolehdet arvostelevat sitä kriittisemmin, huomauttaen, että mitä Tanska nyt tarvitsisi, on

enemmän päätöksiä eikä ylimalkaisesti tehtyjä lausuntoja. Mutta "epävirallisesti" myönnetään kyllä, että lausunnossa on myönnytyksiä, joiden perusteella ei ole mahdotonta rakentaa jotain uutta yhteistyötä ehkäpä konservatiivisten ja sosialidemokraattien välillä, varsinkin huomioonottaen, että konservatiivinen puolue on selvästi nazia vastaan. On viitattu siihenkin, että mahdollisessa hallituksen rekonstruktiossa konservatiivisen puolueen solidi ja kaikkialla kunnioitettu johtaja Christmas Møller voisi tulla hallitukseen, niin, hänen nimensä on mainittu ulkoministerinkin paikan yhteydessä - jos tri Munch sairauden takia eroaisi. Ja juuri sosialidemokraatit harrastavat, kuten tunnettua, vilpittömästi pohjoismaista yhteistyötä.

Yleensä on sävy Rigsdagissa ja puolueitten välillä syksyn aikana ollut paljon rauhallisempi ja sovinnollisempi kuin ennen.

Mainittakoon tässä yhteydessä, että sosialidemokraattien uusi puhemies - kuten tunnettua on Stauning omasta pyynnöstään eronnut puheenjohtajan toimesta - Hedtoft-Hansen on e-reässä haastattelussa lausunut, että puolue tulee työskentelemään kansallisella pohjalla.

Kööpenhaminassa, 20 päivänä tammikuuta 1939.

P. Møller

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: CJ

ASIA: _____

Köpenhaminassa olevat lähetykset rap. n:o 4.

v.a. Asianhoitaja Numelin

24/1 1939

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Nº 140.

Kööpenhaminassa, 24 p:nä tammikuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
6/50 Pal. S -39.	
30/1-39	5
	03

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin Nº 4, jonka nimikkeenä on:

Ukraina.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. Manner

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Kööpenhamina-ssa 24 p:nä tammi-kuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖN

6/50 Tal. S -39.

2071-39

Asia: Ukraina.

5 C3

Olin eilen pienemmillä päivällisillä takäläisen Sovjetin asiainhoitajan Ivan Vlassov'in luona (diplomaateista oli muuten läsnä vaan Eestin asiainhoitaja Tuldava rouvineen). Vlassov, joka on ollut täällä puoli vuotta - ennen sitä Danzigissa ja Balkanilla - on ukrainalainen, jonka johdosta hänen eilisessä tilaisuudessa tekemällään lausunnolla on jonkunlainen intressi. Vlassov nimittäin kertoi kahdenteentoista ikävuoteensa asti osanneensa ainoastaan Ukrainan kieltä, alleviivaten myöskin, että Ukraina yleensä oli jotain muuta kuin muu Venäjä. Ukrainalla ei ainoastaan ollut omaa kieltään, joka eroaa venäjänkielistä yhtä paljon kuin esim. puolankieli, vaan oma kirjallisuutensa, musiikkinsa, omat kansantavat j.n.e.

Herra Tuldavan kysyttyä, mitä Vlassov arveli Ukrainan poliittisesta kysymyksestä, vastasi tämä avoimesti syksyn aikana kyllä todenneensa, mitenkä Berliinin säteet hiljalleen ulottautuivat yhä kauemmaksi itäänpäin, mutta, lisäsi hän, ennenkuin ympyrät leikkaavat Sovjetin Ukrainan aluetta, on niillä pitkä matka kulkea. Saksa koettaa nyt todennäköisesti ylläpitää hyviä suhteita Puolaan, jonka johdosta Puolan ukrainalaisten kysy-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mys ei voi olla päiväjärjestyksessä, jos kohta se hiljaisesti kytteekin. Vaarallisempi oli Saksan kiihoitustyö Karpatovenäjällä ja varsinkin Rumaniaassa. Vlassovin mielestä kestäisi kuitenkin pari vuotta ennenkuin Saksa lähestyisi - jos se yleensä lähestyy - Ukrainaa, "ja silloin on Sovjetin vastustus ylivoimainen (übermächtig)". En tahtonut kysyä tarkoittiko Vlassov sillä, ettei vastustusta nyt ole olemassa!

Espanjan kysymyksen ja siirtomaakysymysten ratkaisu, arveli Vlassov, tulee nyt heikentämään Saksan intressejä idässä - Sovjetilla ei ollut mitään sitä vastaan, että Saksa saisi siirtomaita.

Muuten Vlassov painosti, että Ukrainan kysymyksen merkitystä Saksan itäekspansion yhteydessä oli turhaan liioiteltu lehdissä ja sanoi varmasti tietävänsä, että ne ukrainalaiset järjestöt, jotka saksalaisilla rahoilla "tekivät työtä" ulkomaila, kaikki olivat valkovenäläisiä ja siis ilman merkitystä Sovjetille. Hyvin mahdollista oli, että Ukraina vähitellen tulee itsenäisemmäksi kuin se tähän asti on ollut, mutta tämä itsenäisyys tulee olemaan Sovjetin rajojen sisäpuolella.

+ + +

Toisessa yhteydessä Vlassov huomautti eestiläiselle ja minulle, mitenkä Sovjetin ja meidän maittemme välit olivat viime aikoina kehittyneet hyvään suuntaan; minulta Vlassov kysyi, oltiinko tyytyväisiä Moskovan uuteen lähetystätaloon, huomauttaen samalla, että talon vihkiäiset olivat "eine sympatische Gelegenheit", johon Sovjetissa oli kiinnitetty huomiota.

Kööpenhaminassa, 24 päivänä tammikuuta 1939.

R. Nuutila

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 5.

v.a. Asiamiehenä Numelin

21/1 1939.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 31 p:nä tammikuuta 1939.

N° 163.

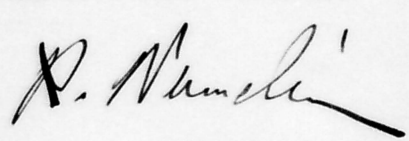
8/50 Pol. S - 39
42-39
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 5, jonka nimikkeenä on:

Tanska - Saksa ja Etelä-Jyllanti y.m.

Vastanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

8/50 Jal. 39.

Kööpenhamina-ssa 31 p:nä tammi-kuuta 1939. 2/2 - 39

Asia: Tanska - Saksa ja Etelä-Jyl-
lanti, v.m.

5 C3

Lounailin eilen parin islantilaisen tiedemiehen kanssa Saksan tšekäläisessä lähetystössä, jolloin, lounaan jälkeen, sain tilaisuuden kahdenkesken keskustella ministeri v. Renthe-Fink'in kanssa - siis pari tuntia ennen Hitlerin puhetta. Lähettiläs rupesi itsestään koskettelemaan poliittista tilannetta ja varsinkin Tanskan suhtautumista Saksaan, valittaen, että täällä monella taholla, jos kohta ei niin paljon lehdistössä, syystapausten jälkeen suhtaudutaan melkein hermostuneesti maailmantapahtumiin. Lähettilään mielestä ei nimittäin ollut syytä hermostuneisuuteen, ei ainakaan mitä Saksaan tulee. Jos Ranska vaan tietää suhtautua varovaisesti Espanjan kysymyksen nyt vähitellen tapahtuvaan ratkaisuun ja olla sekaantumatta "punaisen Espanjan asioihin", ei ollut syytä arvostella tilannetta synkäksi. Ja mitä Italiaan tuli, sanoi ministeri, onhan toistaiseksi vaan lausuttu lehdistä luonnollisia toivomuksia ("natürliche Aspirationen") eikä mitään ase-uhkauksia! (Ministeri ei maininnut, että myöskin ministerit Ciano jo 30/11 ja Farinacci Nürnbergin-puheessaan ovat lausuneet näitä "toivomuksia").

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Palaten Tanskan oloihin, lähettiläs valitti, että täällä toisissa lehdissä, varsinkin Berlingske Tidende'ssä, puhutaan liian paljon Etelä-Jyllannista. (En tahtonut huomauttaa, että Tanskan lehtien kirjoitukset, varsinkin viime aikoina, tässä asiassa usein ovat olleet vaan polemiikkia Nordschleswigsche Zeitung'ia vastaan.) Tämän kysymyksen kehitys, sanoi lähettiläs - kylmästi ja selvästi - ei riipu lehtien kirjoituksista eikä nuorten rajasuojeluliiton (De Unges Gransevarn'in) mielenosoituksesta rajaseudulla; koko kysymys riippuu Berliinistä ("die Frage hängt von Berlin ab")! Lähettiläs sanoi Saksan hyvin käsittävän Tanskan puolueettomuuspyrkimykset. Saksalla ei ole mitään Tanskan neutraliteettia vastaan - edellyttäen, ettei tämä ole saksalaisvihamielistä puolueettomuutta ("deutsch-feindliche Neutralität")! Muuten lähettiläs puhui kiittävän sanoin pääministeri Stauningista ("ein nationaler Gestalt, vaikkakin sosialidemokraatti"), mutta arvosteli ulkoministeri Munch'in teoreettista kansainliittopolitiikkaa.

+ + +

Saksan suhtautumisesta Puolaan, lähettilään lausunnot menivät suunnilleen samaan suuntaan kuin ministeri v. Blücherin Herra Ulkoasiainministerille (U.M:n poliittiset tiedoitukset, N° 4, 18 p. tammikuuta 1939).

+ + +

Hitlerin eilisillan puhe on täällä otettu aika rauhallisesti, jopa tyydytyksellä vastaan. Melkein kaikki Kööpenha-

minan lehdet, varsinkin Politiken ja Berlingske Tidende, alle-
viivaavat Hitlerin uskoa pysyväiseen maailmanrauhaan, jos kohta
tietysti lehdet selvästi huomauttavat vaarasta, joka piilee Hit-
lerin Italialle antamassa blancovekselissä. Erikoisella tyydytyk-
sellä todetaan Hitlerin pohjoismaita koskevat sanat, että Sak-
salla on tyydyttävät (befriedigte) rajat pohjoista kohti. Leh-
det toteavat, että tämä on ensimmäinen kerta, jolloin Hitlerin
suusta kuullaan Tanskan etelärajaista.

On tietysti vaikea sanoa kuinka paljon nämä lyhyet
sanat itse asiassa merkitsevät, ehkä lienee parasta lisätä, kat-
soen m.m. siihen mitä v. Renthe-Fink lausui, : "unter gewissen
Bedingungen". Mutta toistaiseksi - ja tämä merkitsee jo pal-
jon - tulee täällä vallitsemaan jonkunlainen rajarauha. Sillä
suurpolitiikan painopisteet ovat nyt Välimerellä.

Kööpenhaminassa, 31 päivänä tammikuuta 1939.

R. Munkki

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa oleva tahetyttö raportti n:o 6.

v. a. Asiamiehittäjä Numelin

2/2 1939.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 213.

Kööpenhaminassa, 7 p:nä ~~helmikuuta~~ 1939.

10/17 Val. S. 39.
10/2 -39. ?
5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 6, jonka nimikkeenä on:

Natsivaara Tanskassa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

R. Numelin

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Kööpenhamina-ssa 7 p:nä helmi-kuuta 1939.

Asia: Natsivaara Tanskassa.

10/17 Pal. 2 - 39.
10/2 - 39 ?
5 03

Kuten lähetystö aikaisemmissakin raporteissaan on huomauttanut, on poliittinen tilanne Tanskassa syksyn aikana ja sen jälkeen tullut entistä enemmän arkaluontoiseksi. Tosin lehdet verrattain vähän kiinnittävät tähän huomiota, johtuen m.m. siitä, ettei tahdota hermostuttaa mielialaa. Lähetystö tietää, että hallituksen taholta tässä suhteessa on nimenomaan lausuttu määrättyjä toivomuksia ja annettu samanlaisia ohjeita.

Varsinkin Etelä-Jyllannissa on natsiliike viime aikoina huomattavasti kasvanut - melkein yhtä paljon tanskalaisissa kuin saksalaisissa piireissä - ,Saksan tiedoitus- ja vakoilutyö koko Tanskassa on intensivoitu. Viimeisten viikkojen natsioikeudenkäynnit, jotka eivät kaikki vielä ole päättyneet, osoittavat selvästi mitenkä läheisissä suhteissa eräät piirit täällä ovat olleet saksalaisten kanssa. On käynyt selville, että esimerkiksi Tanskan poliisilaitoksessa on ollut miehiä, jotka ovat toimittaneet saksalaisille asiamiehilleen tietoja Tanskassa olevista poliittisista pakolaisista, sekä etteivät tanskalaiset lakimiehetkään ole tienneet missä raja kulkee sen välillä mi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lisäksi
Sisäasiainministeriölle ja

E.K:lle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksiministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kä oppositiossa on sallittua ja mikä ei. Sosialidemokraattisen puolueen arkistosta on varastettu asiakirjoja edelleen annettavaksi natseille. Tosin Tanskan natseilla ei tähän asti ole ollut mitään yhtenäistä johtoa vaan ovat he toimineet eri ryhmissä, toiset kyllä enemmän tai vähemmän Tanskalle lojaalisten rajojen sisäpuolella, toiset verrattain suoraan saksalaisten kanssa.

Eräs ulkoasiainministeriön johtohenkilöistä mainitsi luottamuksellisesti allekirjoittaneelle todenneensa mitenkä kaikkialla saksalainen "kontrollityö" Tanskassa on vilkastunut, jos kohta on myönnettävä, että toistaiseksi Tanskan ja Saksan viralliset poliittiset suhteet ovat, ainakin muodollisesti, verrattain hyvät, ja kauppapoliittiset suhteet tyydyttävät. Ulkoasiainministeriössä kuitenkin lasketaan Saksan pääintressien, maailmanpoliittisten tapausten johdosta, lähimmässä tulevaisuudessa kohdistuvan siksi paljon eteläänpäin ja ehkä itäänpäin, ettei ole paljon aikaa syventyä Tanskan sisäisiin asioihin, mutta kaiken varalta Saksa valmistelee Tanskaa koskevaa poliittista ja taloudellista "kartoitustaan". Ulkoasiainministeriössä arvellaan ainakin "kotonatsien" (Pürschelin uuden puolueen miehien), vaalien yhteydessä, tulevan toimimaan tehokkaasti; jos kohta heillä ei toistaiseksi ole mahdollisuuksia saavuttaa montaa paikkaa Rigsdagissa, voivat he kuitenkin "faire un grand bruit", joka vaikuttaa epäedullisesti jo sisäpoliittisesti, mutta varsinkin Tanskan ulkopoliittisiin suhteisiin.

Tietysti ei pidä millään yliarvioida natsivaaraa maassa, jossa demokratia on niin vakiintunut traditio ja jossa sosialidemokraateilla ja radikaaleilla on, ja ensi vaaleissakin tu-

lee olemaan, valtava enemmistö, mutta Tanskan geopolittinen asema, Saksan naapuruus, tekee tämän arkaluontoiseksi.

Toiselta puolelta on myöskin otettava huomioon - ja sen olen tanskalaiselta suurliikemiesten taholta kuullut -, että myöskin Sovjet, joka tietenkin on tietoinen saksalaisten työstä, koettaa käyttää hyväkseen täällä vallitsevaa pelkoa Saksaa kohtaan intensifioimalla suhteitaan Tanskaan, ainakin äärimmäisiin vasemmistopiireihin.

Vahvistukseksi ylläselostettuun, oheenliitän kunnioittavasti lähetystönavustaja Brotheruksen tekemän promemorian hänen tämänpäiväisestä keskustelustaan Tanskan valtionpoliisipäällikkö Thune Jacobsenin kanssa.

Kööpenhaminassa, 7 päivänä helmikuuta 1939.

R. Nieminen

P.M.

Valtionpoliisipäällikkö Thune Jacobsen keskustelussa tänään avustaja Brotheruksen kanssa sanoi olevansa sitä mieltä, että kansainvälisen tilanteen johdosta pienten valtioiden asema on tätä nykyä paljon uhatumpi kuin saatetaan aavistaa. Hänellä itsellään on tilaisuus nähdä, miten saksalainen maanalainen toiminta työntää lonkeroitaan Tanskaan. Lähestyviä vaaleja saattaa syystä pelätä. Tanskan natsit ovat päättäneet käydä ankaraan vaalitaisteluun, jossa eivät tule karttamaan poliittista murhaa. Eräs nuori odenselainen natsi, maaoikeuden asianajaja Bryld on nimenomaan puhunut poliittisesta murhasta. Thune Jacobsen näkee tässä ohjelmassa Saksan vaikutusta. Tilanteen tulee tekemään vakavaksi erikoisesti se, että poliittisten väkivallantekojen sattuessa Tanskan poliisin on ryhdyttävä poikkeuksellisiin toimenpiteisiin, mm. joukkopidätyksiin, jolloin Saksa voi saada helposti perustellun aiheen interve-noida esim. Etelä-Jyllannissa, jos siellä tulnaisiin vangitsemaan saksalaisia natseja.

Toinen vaara, joka uhkaa tanskalaista yhteiskuntajärjestystä, tulee kommunistien taholta. Valtionpoliisipäällikön mielestä on yhtä suuri syy iskeä näihin kuin natseihin. Erittäin arveluttavaa on, että tanskalaiset vapaaehtoiset, joita on ollut sekä Espanjassa että Tšekkoslovakiassa, nyt ovat palanneet kotimaahan täynnä kokemuksia taistelunetodeista ja halveksumatta mitään keinoja.

Tanskalainen poliisi on tähän mennessä ollut yleensä aseistamaton. Valtionpoliisipäällikkö sanoo ehdottaneensa kuitenkin

kin, että tulevien vaalien ajaksi poliisi varustettaisiin tarpeellisin asein.

Kööpenhaminassa, 7 päivänä helmikuuta 1939.

*Kujonin
Munin*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Köpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

v.a. Asiantuntija Numelin

21/2 1959.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 266.

Kööpenhaminassa, 21 p:nä helmikuuta 1939.

12/57 Pal. 3-39	
22/2-39	?
5	03

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön rapor-
tin N° 7, jonka nimikkeenä on:

Etelä-Jyllannista.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

R. Nummeli

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Kööpenhamina-ssa 21 p:nä helmi-kuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
12 57 Pal. S. 39.
27/2-39
5 C3

Asia: Etelä-Jyllannista.

Etelä-Jyllannin saksalaisten kiihoitustyö jatkuu yhä edelleen ja maaseudun saksalaisten lehtien ääni tulee yhä uhkaavammaksi. Noin viikko sen jälkeen kuin Hitler suuressa puheessaan Kroll-opperassa puhui Saksan rauhoitetuista rajoista (befriedete Grenzen) - mainiten myöskin pohjoisrajat -, Etelä-Jyllannin saksalaisten "Führer" tri Möller julkisesti huomautti löytyvän rajan, joka ei tyydytä ainakaan pohjoissaksalaisia.

Nordschleswigsche Zeitung-lehdessä on Etelä-Jyllannin saksalaisten propagandapäällikkö Stehr myöskin uskettain huomauttanut, että niin kauan kuin rajakysymys on avoimena, on mahdollonta järjestää hyviä suhteita Tanskaan.

Ja näinä päivinä on pastori Schmidt, Etelä-Jyllannin saksalaisten edustaja Tanskan Rigsdag'issa, ehdottanut ryhtymistä Tanskan - Saksan rajaa koskeviin neuvotteluihin ("Meningsudvekslin"). Tosin pastori Schmidt ei ole esittänyt mitään konkreettista ehdotusta, huomauttaen vaan, eräässä Etelä-Jyllannin puheessaan, rajakysymyksen olevan avoimena. Herra Schmidt vetoaa siihen, että Etelä-Jyllannin raja Versailles'in sopimuksen luomana, on luonnoton. Silloin, sanoo herra Schmidt, olisi rajasta pitä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nyt neuvotella ainoastaan Saksan ja Tanskan välillä, mutta Tanska jätti huomioonottamatta ("ignorierte") Saksan hyvän tahdon, vaikkakin, maailmansodan jälkeen, Saksa olisi ollut valmis ryhtymään neuvotteluihin.

Tähän pastori Schmiidin väitteeseen on huomautettava, että Saksa sodan jälkeen ehkä olisi ollut taipuvainen pienempiin myönnytyksiin, mutta toiselta puolelta on muistettava, että ennen sotaa ja sodan aikana Saksa vastusti kaikkia Tanskan rajatarkistusta koskevia ehdotuksia.

Oli miten oli. Tietysti ainakin Etelä-Jyllannissa herättää huomiota, että eräs Rigsdag'in jäsen, vaikkakin saksalainen, taas viittaa rajamuutoksiin. Kööpenhaminan lehdet ovat, kuten tavallisesti, kiinnittäneet verrattain vähän huomiota tähän, tietysti myöskin siitä syystä, ettei tahdota hermostuttaa mielialaa. Mutta tähän asenteeseen tulee myöskin optimistinen vakaus siitä, että niin kauan kuin Tanskan - Saksan viralliset poliittiset ja kauppasuhteet ovat tyydyttävät, ei pidä liioitella saksalaisten paikallisten järjestöjen ja jäsenten häntä.

Nationaltidende-lehti (oik.) on kuitenkin lyhyesti ja selvästi huomauttanut, ettei löydy mitään epäselviä rajakysymyksiä ja siitä syystä ei mitään mistä tarvitsee neuvotella. Lehti samalla toteaa Etelä-Jyllannin saksalaisella propagandalla nyt olevan sen edun, että se ainakin tulee selvästi näkyviin. Siitä syystä voidaan myöskin selvästi siihen vastata.

Mainittu tri Möller on äskettäin myöskin hyökännyt Tanskan tuomioistuimien kimppuun, syystä, että nämä ovat natsi-vaikoluprosessissa tuominneet myöskin kaksi saksalaista, "vaikkakin saksalainen ryhmä oli julistanut heidät syyttömiksi, koska he o-

livat palvelleet maatansa". Olisivatko, kysyy tri Möller, Tanskan tuomioistuimet, vastaavassa tapauksessa, tuominneet juutalaisia ja kommunisteja?

Nyt lähestyvissä vaaleissa Etelä-Jyllannin saksalaiset koettavat saada kaksi paikkaa Rigsdag'issa, johon heillä epäilemättä on mahdollisuuksia, jos tanskalaiset äänet liian paljon hajaantuvat puoluesyistä. Jos kohta saksalaisten vaikutus Rigsdag'issa tai Tanskassa yleensä ei riipu yhdestä tai kahdesta edustajapaikasta, antaa kaksi paikkaa kuitenkin kuvan siitä kuin olisi matemaattinen suhde jonkun verran muuttunut.

Kööpenhaminassa, 21 päivänä helmikuuta 1939.

R. Nunnelin

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kooperatiivien osasta olevan lähetysten raportti n:o 8.

Ministeri Tajala

24/3 1939.

Min. / Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 452.

Kööpenhaminassa, 24 p:nä maaliskuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERI		
14 / 57 Val. D. 39.		
27/3. 39	No	Li
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 8, jonka nimikkeenä on:

Tanskan vaalit ja valtiosäännön uusiminen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Paavola

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Kööpenhamina-ssa 24 p:nä maalisk. kuuta 1939.

Asia: Tanskan vaalit ja valti-
säännön uusiminen.

ULKOASIAINMINIST.		
14/57 Pal. D. 39.		
27/3-39	NO	LI
5	C3	ASIA

Ensi huhtikuun 3 p:nä on Tanskassa vaalit kumpaankin kamariin, Folketingetiin ja Landstingetiin. Uusien valtiopäiväin tehtävänä on ratkaista valtiosääntökysymys, siis kysymys siitä, siirtyykö Tanska yksikamarijärjestelmään, kuten hallitus on esittänyt, vai ei. Äskettäin hajoitetut Folketinget ja Landstinget hyväksyivät hallituksen esityksen ja jos uudetkin valtiopäivät sen hyväksyvät, menee asia kansanäänestykseen, joka esityksen kohtalon lopullisesti ratkaisee.

Vaikkakin uusien valtiopäivien päätettävänä on valtiosääntökysymyksen käsittely, kehoittavat konservatiivinen puolue ja venstre samalla valitsijoita taisteluun Stauningin hallitusta vastaan, jota ne syyttävät siitä, että se on 10-vuotisena vallassaoloaikanaan laiminlyönyt kokonaan maanpuolustuksen, aiheuttanut tavattoman verojen nousun varsinkin maanviljelijöille, pitänyt maan talouselämää ja lähinnä ulkomaankauppaa tarpeettoman säännöstelyn alaisena sekä taitamattomalla politiikallaan saattanut työttömien lukumäärän kasvamaan 100 prosentilla eli 77,000:sta 155,000:een.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hallituspuolueet, sosiaalidemokraatit ja radikaalit, näyttävät suhtautuvan sangen rauhallisesti näihin syytöksiin ja yleinen mielipide, yksinpä yllämainittujen vastustuspuolueidenkin keskuudessa, mikäli olen voinut havaita, tuntuu olevan se, että sosiaalidemokraatit tulevat säilyttämään tähänastisen asemansa, jopa ehkä voittamaankin pari kolme paikkaa, kun sitävastoin porvarillisten puolueiden kesken voi joitakin siirtymisiä tapahtua.

Pienintäkään epäilystä ei näytä olevan siitä, että uudet valtiopäivät tulevat hyväksymään valtiosääntöesityksen, mutta sen sijaan pidetään epävarmana, saadaanko esitys kansanäänestyksessä hyväksytyksi. Perustuslain mukaan vaaditaan nim., että kansanäänestykseen tulee ottaa osaa 45 prosenttia kaikista äänioikeutetuista. Pelätään nyt, että uudistuksen vastustajat jäävät pois äänestyksestä ja kun asia ei erikoisemmin kiinnostane laajempia piirejä, voi paljon muitakin äänestäjiä jättää käyttämättä äänioikeuttaan. Mikäli näin käy, raukeaa koko muutosesitys ja vanha valtiosääntö jää voimaan.

Kööpenhaminassa, 24 päivänä maaliskuuta 1939.

P. S. Rajala

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA:

Röpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Tajala

24/3 1939.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 24 p:nä maaliskuuta 1939.

N° 453.

15/57 Pal. S 39.

27/3-39

5 C3

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 9, jonka nimikkeenä on:

Saksan laajennuspyrkimykset ja Tanska.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Raastajula

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Kööpenhamina-ssa 24 p:nä maaliskuuta 1939.

Asia: Saksan laajennuspyrkimykset
ja Tanska.

15/57 Val. 6 39.
27/3-39
5 C3

Olen koettanut, sikäli kuin minulla äsken tähän maahan tullee on ollut siihen mahdollisuutta, ottaa selkoa siitä, mitenkä tšekäläinen yleinen mielipide suhtautuu Keski-Euroopan nykyisiin kohtalokkaisiin tapahtumiin. Mitä ensinnäkin lehdistöön tulee, on sanottava, että se on esiintynyt erittäin pidättyvästi. Saksan menettelytapa on arvosteltu, milloin jyrkemmin, milloin lievemmin sanoin; ironisia otsikkoja ja sanontatapoja on esiintynyt. Mutta yleensä on oltu varsin objektiivisia ja varovaisia. Ne yksityishenkilöt, joiden kanssa olen ollut tilaisuudessa kyseessäolevista tapahtumista keskustelemaan, ovat niinkään esittäneet mielipiteensä hillitysti, joskin tuomitsevasti.

Olen erityisesti kiinnittänyt huomiota siihen, että täällä suhtaudutaan melko rauhallisesti siihen mahdollisuuteen, että Tanska ja sen saksalaiset nyt tulisivat vuorostaan Saksan ekspansiopyrkimysten kohteeksi. Minusta näyttää, että täällä ei uskota Saksan ainakaan toistaiseksi ryhtyvän mihinkään toimenpiteisiin Tanskaa vastaan. Koetetaan tehdä kaikki, mikä suin-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kin on mahdollista, ettei annettaisi aihetta Saksalle sekaantua tämän maan asioihin. Pidetään huolta siitä, ettei vaalikokousten yhteydessä sattuisi mitään selkkauksia Etelä-Jyllannin saksalaisten ja tanskalaisten välillä. Erityisenä pelon aiheena on, että saksalaiset saisivat valituksi kaksi edustajaa Folketingettiin tähänastisen yhden sijasta, mihin heillä on jonkun verran mahdollisuuksia. Pelätään, että tämä tulkittaisiin Saksassa heikäläisen kansanaineksen vahvistumiseksi Tanskassa ja käytettäisiin sitä poliittisesti hyväksi tätä maata vastaan.

Tämän, tanskalaiselta kannalta mitä valitettavimman vaalitappion välttämiseksi tehdään, mitä voidaan. Pari Etelä-Jyllannissa kannatusta saanutta puoluetta ovat yhtyneet äänestämään samaa ehdokasta, siinä toivossa, että sen kautta es-tettäisiin saksalaisia saamaan toista ehdokastaan valituksi. Sen ohessa ovat neljä suurinta puoluetta, sosiaalidemokraateista konservatiiveihin saakka, pitäneet rajaseuduilla yhteisiä vaalikokouksia, joissa kaikki puhujat ovat kehoittaneet valitsijoita äänestämään "tanskalaisittain". Myöskin sanomalehdet ovat kehoittaneet kansalaisia tässä asiassa yksimielisyyteen. Niinpä nyt toivotaankin, että Etelä-Jyllannin saksalaisten yritykset toisen ehdokkaan valitsemiseksi saadaan torjuttuiksi.

Kööpenhaminassa, 24 päivänä maaliskuuta 1939.

Pavotajunen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA: _____

Röönpenhamunassa olevan lähetysten rap. n:o 10.

Ministeri Tajala

20/3 1939

Min. / Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 30 p:nä maaliskuuta 1939.

N° 472.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
16/52 Pal	1939.	
1/4-39		
5	03	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön rapor-
tin N° 10, jonka nimikkeenä on:

Saksalaisia lentotukikohtia Is-
lantiin.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Ernst Rajala

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Kööpenhamina- ssa 30 p:nä maalis- kuuta 19 39.

16 52 Val. S 39.

174-39

Asia: Saksalaisia lentotuki-
kohtia Islantiin.

5 (C3)

Maailman lehdistössä - m.m. Suomenkin - on viime aikoina esiintynyt uutisia, joissa kerrotaan, että Saksa haluaa perustaa lentotukikohtia Islantiin ja on sitä varten lähettänyt sinne risteilijä Emdenin ynnä valtuutettuja asiasta neuvottelemaan Islannin hallituksen kanssa. Olen tämän johdosta tiedustellut Islannin takäläiseltä lähettiläältä, ministeri Björnssonilta mitä perää näissä uutisissa on, ja olen häneltä saanut asiasta alempana olevat tiedot.

Noin yksitoista vuotta sitten yrittivät islantilaiset saada aikaan lentopostiyhteyden Islannin ja Euroopan välille, mutta asiasta luovuttiin sittemmin, kun havaittiin, ettei yritys tullut taloudellisesti kannattavaksi. Sen jälkeen saivat saksalaiset vuonna 1930 toimiluvan kymmenen vuoden ajaksi postilennon järjestämiseksi Travemünden ja Reykjavikin välille, jota liikennettä he jonkun aikaa ylläpitivätkin, mutta lopettivat sittemmin, kun se ei kannattanut.

Nytemmin ovat saksalaiset taas osoittaneet kiinnostusta asiaan. Kuluva maaliskuun 15 päivänä lähti kolmihenkinen valtuuskunta, jonka johtajana oli Lufthansan johtaja Walther, posti-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

laivalla Reykjavikiin tarkoituksessa saada yllämainittu, vuonna 1940 päättävä toimilupa uusituksi. Pari päivää sitten palasi valtuuskunta takaisin Saksaan, poiketen matkallaan Kööpenhaminaan. Johtaja Walther oli tällöin kertonut ministeri Björnssonille, että Islannin hallitus ei ollut hyväksynyt saksalaisten ehdotusta, vaan oli selittänyt, ettei se katsonut voitavansa myöntää ulkomaalaisille oikeutta harjoittaa lentoliikennettä Islantiin. Valtuuskunta oli ollut tästä kiellosta pahoillaan, mutta oli kuitenkin, johtaja Waltherin ilmoituksen mukaan, saanut sen lupauksen, että jos Islanti vastedes myöntäisi jollekin muulle maalle lento-oikeuden Islantiin, Saksa tulisi saamaan saman edun, kuin tämä kolmas maa ehkä voi hankkia itselleen.

Ministeri Björnsson lisäsi omasta puolestaan, ettei hänen luulonsa mukaan Islannin hallitus tule mitään lentokonsessioita ulkomaalaisille myöntämään, koska sellaiset helposti voisivat saattaa maan vaikeaan asemaan, jopa käydä vaarallisiksi Islannin neutraliteetille.

Tiedusteluuni onko risteilijä Emden todellakin käynyt Islannissa, ministeri vastasi, että risteilijä hänen tietojensa mukaan paraikaa oli siellä. Hän otaksui, että Emdenin käynti ei ollut missään yhteydessä lentolinjan järjestämisestä koskevan kysymyksen kanssa ja selitti, että muidenkin ulkovaltojen sotalaivat silloin tällöin tulevat Islantiin osittain kohteliaisuuskäynneille osittain sikäläisillä vesillä kalastusta harjoittavia aluksiaan tarkastamaan.

Kööpenhaminassa, 30 päivänä maaliskuuta 1939.

Pearl Jones

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C J

ASIA: _____

Kööpenhaminasta olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Tajala

8/4 1939

Min. / Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 492.

Kööpenhaminassa, 8 p:nä huhtikuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
17/52 Val. 2. 1939.		
11/4-39	5	03
OSASTO	OSASTO	ASIA
5	03	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin
lähettää Kööpenhaminan lähetystön ra-
portin N° 11, jonka nimikkeenä on:

Tanskan vaalit.

Vastaanottakaa, Herra Ministe-
ri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Rovellajala

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Kööpenhamina-ssa 8 p:nä huhti-kuuta 1939. 17/52 Val. 2. 1939.

Asia: Tanskan vaalit.

LÄHETYSKÄRTTI		
11/4-39	?	1939
OSA-TO	ASIA	
5	03	

Kuten jo aikaisemmin olin tiedoittanut, toimitettiin Tanskassa valtiopäivämiesvaalit 3 p:nä kuluvaan huhtikuuta. Tulokset näkyvät alempana olevasta asetelmasta, johon vertailun vuoksi on otettu myös edellisten, vuonna 1935 toimitettujen vaalien tulokset.

<u>Hallituspuolueet:</u>	1935	1939
Sosialidemokraatit	68	64
Radikaalit	14	14
Yhteensä	82	78

<u>Vastustuspuolueet:</u>		
Venstre	28	30
Konservatiivit	26	26
Kommunistit	2	3
Kansallissosialistit	-	3
Saksalaiset	1	1
Eräät pienet puolueet	9	7
Yhteensä	66	70

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Odotettiin yleensä, että sosiaalidemokraatit tälläkin kertaa, kuten aikaisemmissa vaaleissa, olisivat vahvistuneet tai ainakin säilyttäneet entisen asemansa. Niin ei käynyt, vaan menettivät he neljä paikkaa, saaden entisten 68 sijasta 64 edustajaa. Toinen hallituspuolue, radikaalit, ei voittanut eikä menettänyt mitään ja esiintyy puolue siis edelleenkin 14 miehen vahvuisena folketingetissä.

Vastustuspuolueista saavutti venstre, joka vastaa lähinnä meidän maalaisliittoamme, jonkun verran menestystä. Kärskittyään vuonna 1935 suuren vaalitappion sai puolue nyt edustajamääränsä lisätyksi kahdella, nim. 28:sta 30:een. Konservatiivit säilyttivät entiset 26 paikkaansa. Kommunistiedustajain lukumäärä kasvoi 2:sta 3:een ja kansallissosialistit, jotka viime kerralla eivät saaneet ainoatakaan edustajaa valituksi, onnistuivat nyt saamaan 3 edustajaa, vaikka heidän äänestajämääränsä kasvoi ainoastaan 16,000:sta 30,000:een. Erityistä ilon aihetta on täällä herättänyt se, että Etelä-Jyllannin saksalaiset eivät suurista ponnistuksistaan huolimatta saaneet toista edustajaa valituksi, vaan ovat pakotetut edelleen tyytymään yhteen edustajaan.

Hallituspuolueiden edustajain yhteenlaskettu lukumäärä on vähentynyt 82:sta 78:aan ja vastustuspuolueiden edustajain lukumäärä vastaavasti noussut 66:sta 70:een. Muutos on niin vähäinen, ettei sillä ole sanottavaa poliittista vaikutusta. Pääministeri Stauning lausuikin heti vaalin tuloksen tultua tunnetuksi: "Mitään suunnanmuutosta ei vaali merkitse, mutta se antaa aihetta erinäisiin mietelmiin".

Näitä mietelmiä onkin jo ilmaistu eri tahoilta. Konservatiivit ja venstre tietysti iloitsevat sosiaalidemokraattien

vaalitappiosta ja tulkitsevat sen siten, että valitsijat, jotka 10 vuotta ovat odottaneet Stauningin hallituksen täyttävän suuret vaalilupauksensa, nyt ovat lopullisesti kääntäneet selkänsä puolueelle, joka ajaa "valtiososialistista ja vapaudenvastaista politiikkaa". Berlingske Tidende lausuu m.m.: "Stauning-Munchin hallituksella on tosin vahva ja varma enemmistö folketingetissä, mutta vaali on oleva opetuksena siitä, että politiikka, joka ei kykene ratkaisemaan ajan probleemoja, ei voi myöskään jatkuvasti kannattaa hallitusta".

Sosiaalidemokraatit myöntävät vaalitappion, mutta huomauttavat, että vaaleissa aina voitot ja tappiot vaihtelevat ja kieltävät, että nyt muka olisi kysymyksessä alku sosiaalidemokratian alaspäinmenoon. "On luonnollista" - sanoo Socialdemokraten - "että hallitus, joka on ollut vallassa 10 vuotta, saa vastaansa määrätyn opposition. Mutta harvoin on oppositiolla ollut vähemmän positiivisen kritiikin ja hyökkäyksen aihetta kuin tällä kerralla. On ainutlaatuista koko maailmassa, että hallitus istuu 10 vuotta kaikenlaatuisten vakavien vaikeuksien aikana ja säilyttää enemmistönsä. Se osoittaa valitsijakunnan luottamusta".

Syrjästäkatsojasta tuntuu siltä, että tällä kertaa ei kummallakaan puolella ole aihetta erikoisempaan iloon eikä suruun, sillä nyt valitun folketingetin ainoana tehtävänä tulee olemaan uuden perustuslain hyväksyminen, minkä jälkeen se hajoitetaan ja perustuslakiasia siirretään kansanäänestykseen. Sen jälkeen tulee vielä tänä vuonna syksyllä uudet edustajavaalit ja silloin vasta lopullisesti nähdään, tuleeko olemaan aihetta

sellaisiin "mietelmiin", jotka voivat aiheuttaa muutoksia hallituspolitiikkaan.

Kööpenhaminassa, 8 päivänä huhtikuuta 1939.

Paavo Lipiäinen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kooperatiiviaministeriön olevan lähetyksen raportti n:o 12.

Ministeri Pajula

19/4 - 1939

Mm./Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N° 540.

Kööpenhaminassa, 19 p:nä huhtikuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

N° 18/52 Tal D. 1939

21/4-39	21	L.H.K.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan taten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 12, jonka nimikkeenä on:

Tanska ja sodanvaara.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Rinne

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

ULKOASIAINMINISTERIO

Kööpenhamina-ssa 19 p:nä huhti-kuuta 19 39.

18/52 Tel. 1939.

Asia: Tanska ja sodanvaara.

2/4-39	OSASTO	ASIA
5	C3	

Kaikkiällä maailmassa vallitsee pelko siitä, että uusi suursota voi milloin tahansa puhjeta ja ryhdytään senvuoksi kiireellisiin toimenpiteisiin puolustuslaitoksen vahvistamiseksi mahdollisuuksien mukaan. Niin myös Suomessa ja Ruotsissa, jopa Norjassakin. Tanskassa sitävastoin ei ole tässä suhteessa tehty yhtään mitään. Ollaan ja eletään aivan kuin ei mitään vaaraa olisikaan. Tuntuu kuin täällä vallitsisi jonkunlainen fatalistinen luottamus siihen, että kyllä asiat Tanskan osalta sodan satuessa aina jollain tavoin järjestyvät. Olen koettanut ottaa selkoa siitä, mihin tuollainen käsitys perustuu, ja olen tällöin kuullut seuraavia syitä esitettävän.

Ensinnäkin on huomautettu, että viimeinen maailmansota meni Tanskan kohdalta onnellisesti ja samoin toivotaan käyvän seuraavassakin sodassa, mikäli sellainen puhkeaisi. Edelleen ei uskota, että Saksalla yhtä vähän kuin Englannillakaan olisi mitään sotilaallisia yhtä vähän kuin muitakaan syitä ryhtyä vihollisuuksiin Tanskaa vastaan. Myönnetään kyllä, että halu salmien sulkemiseen sotalaivoilta saattaisi olla aiheena Tanskan puolueettomuuden loukkaamiseen, mutta erinäisin perusteluin katso-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan, ettei kukaan sitä kuitenkaan tulisi yrittämään. Heikoksi kohdaksi myönnetään niinkään saksalaisen vähemmistön olemassaolo Etelä-Jyllannissa, mutta tämän pienen kansansirpaleen takia ei uskota Saksan ryhtyvän väkivaltaisuuksiin. Edelleen on, vieläpä varsin arvovaltaiselta taholta, esitetty sellainenkin argumentti, että olisi järjenvastaista - "förförtsvidrigt" - ajatella, että mikään valtio katsoisi mahdolliseksi hyökätä pientä suojatonta Tanskaa vastaan. Ja vihdoin on sanottu, että varustautuminen olisi senkin vuoksi hyödytöntä, kun joku suurvalta, esim. Saksa, voisi joka tapauksessa, kaikista varusteluista huolimatta, helposti vallata koko tämän maan.

Tällaisiin ynnä muihin niihin verrattaviin syihin vedoten katsotaan täällä varustautuminen tarpeettomaksi. Mitä sitten tehtäisiin, jos vihollinen hyökkäisi maahan, yritettäisiinkö ollenkaan ryhtyä vastarintaan vaiko ei, siitä ei ole mitään selvyyttä olemassa. Ministeri Wuorimaa kertoo raportissaan N° 30 haastatelleensa Tanskan Berliinin lähettilästä, ministeri Zahlea, joka oli m.m. lausunut: "Jos Saksa yrittäisi äkillisellä miehityksellä ottaa nuo alueet (tarkoittaen Etelä-Jyllantia) haltuunsa, ei Tanska siihen suostu". (Sic!) Millä tavoin Tanska noita yrityksiä vastustaisi, sitä ei ministeri Zahle sanonut. Täällä sen sijaan olen kuullut tanskalaisten itsensä leikkiiä laskien sanovan: "Me menisimme heitä vastaan kantaen kilpiä, joihin olisi kirjoitettu: Älkää tulko, olkaa varovaisia, täällä on suu- ja sorkkatautia."

Täydellisyyden vuoksi mainittakoon, että täällä on, kuten tästä pilkallisesta leikinlaskustakin ilmenee, myös sellaisia piirejä, jotka vastustavat "puolustusnihilismia." Ne vaativat samansuuntaisia toimenpiteitä, kuin mihin muissa pohjois-

maissa on ryhdytty, mutta toistaiseksi kuitenkin ovat heidän vaatimuksensa huutavan ääniä korvessa.

Jonkunlaisena vastapainona sille, ettei maanpuolustuksesta pidetä sellaista huolta, kuin tapahtumien kehitys näyttäisi vaativan, koetetaan täällä kaikin tavoin huolehtia siitä, ettei ulkovalloille, ja nimenomaan Saksalle, annettaisi mitään aihetta syytöksiin Tanskaa ja sen puolueettomuutta vastaan. Tässä suhteessa on hallitus epäilemättä tehnyt kaikkensa ja on se saanut hyvästä tahdostaan monasti tunnustusta ulkovaltain taholta.

Olen jo aikaisemmin kertonut, mitenkä oikeudenmukaisesti ja humanisesti Tanska kohtelee Etelä-Jyllannin saksalaista vähemmistöä. Siitä on m.m. Saksan sisäministeri Frick äskettäin pitämässään puheessa Tanskaa kiittänyt, huomauttaen että Tanska on ainoa Saksan naapureista, joka kohtelee saksalaista vähemmistöä hyvin.

Tuoreimpana esimerkkinä hallituksen varovaisesta esiintymisestä on se radiopuhe, jonka pääministeri Stauning muutamia päiviä sitten piti. Siinä hän vakavasti varoitti maamiehien uskomasta ja levittämästä kaikenlaisia huhuja, jotka näinä aikoina ovat omiaan herättämään levottomuutta, ja vakuutti että Tanska ei ole minkään painostuksen tai pakon alaisena, kuten ulkomailla on väitetty. Samalla pääministeri erikoisesti painosti, että Tanska tulisi kansainvälisiin riitakysymyksiin nähdessä noudattamaan ehdotonta puolueettomuutta.

Seuraavana päivänä kiitti Völkischer Beobachter Stauningia hänen "järkevistä ja valtioviisaasta" puheestaan, huomauttaen että Englannissa on levitetty sellaisia valheellisia

huhuja, että Tanska muka eläisi Saksan painostuksen alaisena. Lehti vakuutti omasta puolestaan, että Saksa aina on koettanut ja koettaa edelleenkin ylläpitää hyviä ja sydämellisiä suhteita Tanskan kanssa.

Kööpenhaminassa, 19 päivänä huhtikuuta 1939.

Parrhajala

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA: _____

Röönhammassa olevan tahetyön raportti n:o 13.

Ministeri Töytäri

22/4 1939

Min/Pö.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 22 p:nä huhtikuuta 1939.

N° 565.

ULKOASIAINMINISTERI		
19/52 Pal D. 1939.		
24/4 - 39	N ^o	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan täten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 13, jonka liitteinä on:

Keskusteluja Rumanian lähettilään kanssa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

P. Erkkö

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Kööpenhamina-ssa 22 p:nä huhti-kuuta 1939.

Asia: Keskusteluja Rumanian
lähettilään kanssa.

19/52 Pal D. 1839

24/4-39	OSASTO	ASIA
5	C3	

Ensi käynnilläni Rumanian takäläisen lähettilään luona - Rumania on ainoa Balkanin maa, jolla on Kööpenhaminassa asuva lähettiläs - kiinnitin huomiotani siihen, että mainittu lähettiläs esitti keskustelun kuluessa jotenkin avoimesti saksalaisia sympatiojaan. Sen jälkeen olen tavannut hänet pari kertaa ja viimeksi joku päivä sitten, jolloin hän m.m. lausui, että Englannin Rumanialle antamalla takuulla hänen mielestään ei ollut juuri mitään merkitystä hänen maalleen, että Saksan - Rumanian taloudellinen sopimus oli suuriarvoinen paitsi Saksalle myös Rumanialle, että Neuvostoliitto on Rumanian vihollinen numero yksi eikä suinkaan Saksa j.n.e. Mielipiteensä hän esitti sekä minun että muidenkin lähettiläiden kuullen diplomaatille aivan liiallisella avomielisyydellä.

En tunne vielä tarpeeksi kolleegojani täällä voidakseni sanoa, mitä arvoa heidän lausunnoillaan on ja missä määrin niitä kannattaa Ministeriölle raportoida. Erityisen varovaisesti suhtautuisin kyseessäolevaan Rumanian lähettilääseen, mutta sen johtopäätöksen voi mielestäni kuitenkin tehdä, että saksalaisystävällisyyden täytyy olla melko voimakas Rumanian johtavissa

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

piireissä, kun maan lähettilääksi ulkomaille nimitetään henkilö, joka niin peittelemättömästi esittää mielipiteitään Saksan puolesta.

Kööpenhaminassa, 22 päivänä huhtikuuta 1939.

Paavola

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C J

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Pajula

875 1909

Min. / Pol.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Kööpenhaminassa, 8 p:nä toukokuuta 1939.

N° 640.

20	52	Pal	59.
1075-29			
5		03	

Herra Ulkoasiainministeri,

Saan taten kunnioittavimmin lähettää Kööpenhaminan lähetystön raportin N° 14, jonka nimikkeenä on:

Litvinoffin ero ja sen seuraukset.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, syvimmän kunnioitukseni vakuutus.

Parronajunen

Herra Ulkoasiainministeri

Eljas Erkkö,

Helsinki.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

Kööpenhamina-ssa 8 p:nä touko-kuuta 1939.

20/52 Pal 39

10/5-39

Asia: Litvinoffin ero ja
sen seuraukset.

5 03

Päivän poliittisena puheenaiheena on täällä Tanskassa, kuten tietysti muuallakin, Litvinoffin ero ja siitä aiheutuvat seuraukset kansainväliseen tilanteeseen. Lehdistössä samoin kuin yksityisissä keskusteluissa esitetään neljä eri selitystä siihen, miksi Litvinoff on kukistunut.

On sanottu, että Litvinoffin asema on jo kauvan ollut uhattu, osittain henkilökohtaisista syistä, kun hän muka ei ole joka suhteessa nöyrästi kannattanut Stalinia, kuten Venäjällä on välttämätöntä viran ja aseman säilyttämiseksi, osittain siitä syystä, että Litvinoff muka ei ole osannut oikein arvostella poliittisen tilanteen kehitystä Euroopassa, aiheuttaen sen kautta virheellisiä kannanottoja Neuvostoliiton taholta. Tämän teorian mukaan Litvinoffin ero ei merkitsisi mitään muutosta Neuvostoliiton tähänastisessa politiikassa.

Toinen teoria on se, että Neuvostoliitto muka suunnittelisi läheisempää yhteistoimintaa Saksan ja yleensä akselivaltioiden kanssa, minkä vuoksi oli välttämätöntä poistaa Litvinoff, joka kannatti orientoitumista Ranskaa ja Englantia kohti. Tämän teorian kannattajia tuntuu olevan runsaasti, myöskin diplo-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

maattien joukossa.

Kolmas otaksuminen on se, että Neuvostoliitto haluaisi luopua kaikista avustus- y.m. liitoista ja vetäytyä kuoreensa, odotellen tapahtumien kehitystä. Litvinoffin suunnittelema liittoutumisia pidettäisiin muka liian vaarallisina Neuvostoliitolle ja haluttaisiin senvuoksi niistä luopua.

Neljännän teorian mukaan oltaisiin Neuvostoliitossa, ja lähinnä sen sotilaspiireissä, tyytymättömiä Litvinoffin heikkoon ja epäröivään politiikkaan ja haluttaisiin voimakkaampia otteita Saksaa ja akselivaltoja kohtaan.

Näiden neljän teorian ympärillä käy keskustelu ainakin täällä ja kun Moskovassa ollaan asiasta erinomaisen vaihtelua, on ymmärrettävää, että on vaikeata muodostaa oikeata käsitystä kyseessäolevan tärkeän poliittisen tapahtuman syistä ja seurauksista. Koetan alempana esittää eräitä näkökohtia tilanteen arvostelemista varten.

Käsitykseni mukaan on jätettävä laskelmista pois ensimmäinen mahdollisuus, se nim. että Litvinoff olisi eronnut henkilökohtaisista syistä. Litvinoff on siksi vanha ja varovainen neuvostodiplomaatti, että hän varmaankaan ei ole antautunut mihinkään konspirointiin Stalinia vastaan. Jos hän sen olisi tehnyt, olisi hän jo aikoja sitten menettänyt asemansa, kuten niin monet muut Stalinin vastustajat. En tietysti uskalla väittää, etteivätkö jotkut henkilökohtaiset syyt olisi voineet myötävaikuttaa Litvinoffin eroon, mutta pidän uskomattomana, että hänet nykyisellä kriittillisellä hetkellä olisi yksinomaan näistä syistä syrjäytetty tärkeästä asemastaan.

Toinen otaksuttu syy Litvinoffin eroon, nim. Neuvostoliiton halu muka pyrkiä yhteistoimintaan Saksan kanssa, tuntuu minusta myös mahdottomalta uskoa. Kun tällä teorialla kuitenkin näyttää ainakin täällä olevan melkoista kannatusta, haluaisin hiukan lähemmin perustella epäilyksiäni sen todenmukaisuuteen nähden.

Harkittaessa bolshevikkien suhtautumista mihinkä tahansa esilläolevaan kysymykseen on parasta aina etsiä kiinnekohtia siitä, mitä Lenin on opettanut, sillä sanottakoon bolshevikeistä mitä tahansa, sitä ainakaan ei voida kieltää, että he ovat harvinaisella johdonmukaisuudella koettaneet toteuttaa suuren oppi-isänsä esittämiä periaatteita ja suunta- viivoja. Mitä ulkopoliittikkaan tulee, oli Neuvosto-Venäjän, Leninin mukaan, tavoiteltava kahta päämäärää, nim. oman valtakunnan lujittamista ja kommunistisen maailmanvallankumouksen aikaansaamista. Käsiläni sattuu olemaan eräs vuonna 1923 ilmestynyt kirja, jonka on kirjoittanut Leninin uskollinen oppilas, ent. Helsingin lähettäjä ja nykyinen Rooman suurlähettiläs Boris Stein. Tässä kirjassaan herra Stein ilmituo mainitun ajatuksen seuraavalla kaunopuheliaalla tavalla: "Neuvostovallan politiikan lopullisena postulaattina ja päämääränä on ollut ja on edelleen taistelu maailmanvallankumouksen aikaansaamiseksi. - - - Maailmanvallankumouksen kehitys ja kehittäminen on hidas ja vaikea prosessi. Työläisten ja talonpoikain valtakunnan olemassaolo poliittisena ja taloudellisena tekijänä näyttelee ja tulee näyttelemään tässä prosessissa suurta osaa, aivan samoin kuin kristalli kiteytyvässä liuvoksessä. Mitä lujempi ja kestävämpi tämä kristalli on, sitä nopeammin ja säännöllisemmin kiteytymisprosessi käy".

Näin bolshevikit. Hitlerillä taas on ainoastaan yksi päämäärä: "Deutschland über alles". Sen toteuttamiseksi on hänen mielestään välttämätöntä, että Saksan väkirikkaalle kansalle on saatava lisää maata, "Lebensraumia", ja se on hankittava Venäjän kustannuksella, lähinnä Ukrainasta, kukistamalla

ensin bolshevismi, tuo kommunistinen maailmanrutto, eli "Welt-pest", kuten hän sitä kutsuu. Kirjassaan "Mein Kampf" hän jo voimakkaasti ajoi tätä Saksan ekspansiota itään ja piti sitä tärkeämpänä kuin siirtomaavaatimuksia.

Kun siis Stalinille on pääasia säilyttää Neuvostoliitto lujana ja koskemattomana toteuttaakseen sen avulla kommunismin maailmassa ja Hitler taas on jo ennen valtaan tuloaan ja monasti sen jälkeen julkisesti esiintynyt hänen leppymättömimpänä vastustajanaan, on käsittämätöntä, että Stalin voisi ketkeäkään ajatella liittoutumista Hitlerin ja muiden "imperialistien" kanssa.

Tätä vastaan olen kuullut sanottavan, että Stalin ja Hitler voisivat hyvin sopia keskenään sillä pohjalla, että he jakavat Puolan. Hitler saisi korridorin ynnä kaikki ne puolalaiset alueet, joissa vähänkään asuu saksalaisia. Sitten Saksa saisi lisää "Lebensraumia". Stalin taas saisi Puolan ukrainalaiset alueet (sekä Karpato-Rutenian), jonka kautta kaikki ukrainalaiset joutuisivat hänen valtakuntaansa ja ulkomailta käsin johdettu ukrainalainen propaganda menettäisi kärkensä. Lyhyesti sanoen Venäjä ja Saksa toimittaisivat Puolan neljännen jaon.

Tällaiset fantastiset ajatukset täytynee kuitenkin heittää laskuista pois, enkä niin ollen voi muuta nähdä, kuin että Stalinin liittoutuminen Saksan kanssa, niin kauvan kuin siellä on Hitler ja kansallissosialismi vallalla, on mahdottomuus.

Tulen sitten alussa mainitsemani kolmanteen teorian, että nim. Neuvostoliitto sulkeutuisi itseensä ja luopui-

si kaikista liittoutumisaikeista muiden valtain kanssa. Tämä teoria näyttää jo varsin mahdolliselta. Kremlin herroista saattaisi tuntua verrattain turvalliselta jäädä ainakin aluksi syrjästäkatsojiksi, kun toiset sotivat, ja vasta sitten ehkä tulla mukaan, kun siitä ei enää olisi mitään riskiä. Ainahan silloin olisi mahdollisuus poimia kastanjoita tulesta, toisin sanoen yrittää järjestää kommunistista vallankumousta häviölle jäävissä maissa.

Valitettavasti vain tälläkin politiikalla on Neuvostoliiton kannalta katsottuna suuret vaaransa, sillä jos akselivallat voittavat, tulevat ne todennäköisesti pitämään huolen siitä, ettei voitetuissa maissa kommunismi pääse valtaan. Ne paisuisivat silloin niin mahtaviksi, että koko Neuvostoliitto ja sen maailmanvallankumouspuuhat voisivat tuhoutua. Paremmat mahdollisuudet olisi Neuvostoliitolla siinä tapauksessa, että demokraattiset maat voittaisivat, jolloin entisissä akselimaissa ehkä olisi mahdollisuuksia kalastella sameassa vedessä. Mutta kuka voi sanoa, voittavatko demokraatit, jos ne ilman Neuvostoliiton apua joutuvat taistelemaan hampaisiin saakka varustautuneita akselivaltoja vastaan?

Tässä tulenkin juuri ydinkysymykseen ja samalla mainitsemani neljänteen teoriaan, jonka mukaan Neuvostoliitto, lähinnä sotilaspiiriensä painostuksesta, muka haluaisi lujempaa liittoutumispolitiikkaa demokratiojen kanssa akselivaltoja vastaan, kuin mitä Litvinoff on ajanut. Loogillisesti ajatellen olisi Neuvostoliiton näin meneteltävä, sillä sen kannalta katsoen olisi Saksa millä hinnalla tahansa kukistettava.

Mutta tällöin on edessä vaikea kysymys: kuinka vahva

on Englanti? Jos Englantiin sotilaallisessa suhteessa voidaan luottaa, olisi siis Neuvostoliiton annettava sille täysi kannatuksensa sen pyrkimyksissä eristää Saksa ja estää tämän maan enempi voimistuminen. Lukemattomissa sanomalehtiartikkeleissa ja kirjoissa on esitetty mielipiteitä Englannin sotilaallisesta vahvuudesta ja epäilemättösti on, että tämän maan resurssit ovat valtavat, mutta kysymys on vain siitä, pääsevätkö ne oikeuksiinsa tulevassa sodassa, jossa ratkaisu ehkä tapahtuu lyhyessä ajassa, salamannopeiden sotaliikkeiden seurauksena.

Voitaneeko hyvällä syyllä otaksua, että Neuvostoliiton lähituleva politiikka riippuu juuri siitä, kuinka vahvaksi Stalin ja hänen johtavat upseerinsa arvioivat Englannin. Jos he arvostelevat tämän maan sotilaallisen kapasiteetin riittävän suureksi, tulee Stalin epäilemättä kannattamaan Englannin politiikkaa. Jos Bolshevikit taas eivät luota Englantiin, luulisin, että he vetäytyvät kuoreensa ja odottavat tapahtumien kehitystä.

On hyödytöntä käydä ennustelemaan, mutta kun kokemus on osoittanut, että bolshevikit, suurista sanoistaan huolimatta, eivät mielellään ota riskejä, pitäisin puolestani luultavimpana, että Stalinin politiikka tulee olemaan varovaista ja pidättyväistä. En siis uskoisi, että hän menee mihinkään sellaisiin uusiin sitoumuksiin, jotka pakottaisivat Neuvostoliiton ryhtymään sotaan heti, kun sellainen muiden maiden välillä syttyy.

Kööpenhaminassa, 8 päivänä toukokuuta 1939.

Raastajula

Litetty mainittuun kohtaan.

Salainen.

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ
KIRJELMÄ n:o 643.
Kööpenhamina- SSA 9 P.NÄ touko- KUUTA 19 39.
VIITTAUS: Lähetystö- N
8 P.NÄ touko-KUUTA 19 39 P:TTY kirje n:o 640.
VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖN
20 12 Val. S - 39.
10/5 - 39
RYHMÄ OSASTO ALUE
5 C 3

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Oikaisu raporttiin N:o 14.

Eilisen raporttini N:o 14 toisen sivun lopusta on jäänyt pois kappale, jonka kunnioittaen tämän ohien liitan.

Ministeri: *P. P. Pöytä*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: 3.

ASIA: _____

Kööpenhaminassa oleva Lähetysten rap. 15.

Ministeri Pajula.

2/6 1939

Min/Pd.

Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 21152 vu. 1939		
9/6-39	No	Liitt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 742.

Kööpenhamina-SSA 7 P:NÄ kesä- KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa № 15, jonka nimikkeenä on "Tanskan suhteet Saksaan".

Ministeri: *P. P. P.*

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Kööpenhamina ssa 7 p:nä kesä-kuuta 1939.

Asia: Tanskan suhteet Saksaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

21/52
9/6-39
L.H.
5 C3

RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Olen aikaisemmissa raporteissani kertonut, kuinka suurella varovaisuudella Tanskan ulkopoliittikan johto suhtautuu nykyisin suurvaltoihin ja nimenomaan Saksaan, koettaen kaikin tavoin huolehtia siitä, ettei millään taholla olisi aihetta syytöksiin Tanskaa ja sen puolueettomuutta vastaan. Tuoreimpana todistuksena tästä politiikasta on Tanskan muiden pohjoismaiden kannasta poikkeava valmius hyväksyä Saksan ehdotus hyökkäämättömyyssopimuksen solmimisesta.

En puolestani usko, että Tanskan hallitus olisi mennyt mainittuun sopimukseen siinä mielessä, että tämän maan turvallisuus sen kautta olisi tullut sanottavasti lujitetuksi. Kyllä tanskalaiset ovat sen verran reaalioliitikkoja, etteivät he kuvittele tällaisen paperin tiukan paikan tullen paljoakaan merkitsevän. Pohjimmaisena syytä sopimuksen solmimiselle luulen pikemminkin olleen sen seikan, että täällä uskottiin Saksan toimivan Tanskan myönteistä suhtautumista asiaan. Tällaisissa olosuhteissa ja huomioonottaen Tanskan erittäin heikon sotilaallisen aseman ja sen kauppapoliittiset vaikeudet, oli ymmärrettävää, että tšekäläinen hallitus varovaisuussyistä mieluummin rikkoi poh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

joismaisen rintaman, kuin kieltäytyi noudattamasta Saksan toivomusta.

En tiedä, missä muodossa ja kuinka selvästi Saksan taholta on annettu ymmärtää, että se toivoi Tanskan suostuvan ehdotukseen. Erästä askettäisestä keskustelustani Saksan tälläisen lähettilään von Renthe-Finkin kanssa sain sen käsityksen, että hän ainakin edellytti ja piti aivan luonnollisena asiana, että Tanska tulisi tekemään kyseessäolevan sopimuksen Saksan kanssa. Samassa yhteydessä mainittu lähettiläs lausui ihmettelystä sen johdosta, että Suomi oli hyljännyt Saksan ehdotuksen, kun se kerran aikaisemmin oli tehnyt samanlaisen sopimuksen Neuvostoliiton kanssa.

Vaikkakin siis, kuten sanottu, pidän pääasiallisena syynä Tanskan menettelyyn olleen halun jatkuvasti ylläpitää hyviä välejä Saksan kanssa, on minun kuitenkin lisättävä, että olen täällä tavannut sellaisiakin henkilöitä, jotka uskovat sopimuksen vahvistaneen Tanskan turvallisuutta ja joiden mielestä muut pohjoismaat, kun ne eivät puolestaan suostuneet sopimusta tekemään, menettelivät epälojalisesti uhatussa asemassa olevaa Tanskaa kohtaan.

Kööpenhaminassa, 7 päivänä kesäkuuta 1939.

Raastajula

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C2

ASIA:

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministeri Pajula

20/6 1939

Salainen.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

KIRJELMÄ n:o 814.

22/52 Pal D. 10 39.

Kööpenhamina-SSA 30 P.NÄ kesä- KUUTA 19 39.

NIMYHMÄ	OSASTO	ASIA
2-39	5	C3

VIITTAUS:

P.NÄ KUUTA 19 P.TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö-LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa N:o 16, jonka nimikkeenä on "Englantilais-venäläiset paktineuvottelut".

Ministeri: *Raschajeva*

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

Kööpenhamina-ssa 30 p:nä kesä-kuuta 1939.

Asia: Englantilais-venäläiset
paktineuvottelut.

ULKOASIAINMINISTERI		
22/52 Val D. 1939		
7/2-39	No	Liitt.
5	C3	ASIA

Englannin ja Neuvostoliiton väliset paktineuvottelut ovat täällä Kööpenhaminassa, kuten muuallakin, yleisen keskustelun aiheena diplomaattien kesken. Olen kuullut mitä erilaisimpia arveluja siitä, saadaanko koko sopimusta ollenkaan aikaan ja, jos saadaan, mikä merkitys sillä tulisi olemaan. Näitä eri o-
taksumia ei mielestäni kannata referoida, mutta yhden virkavel-
jeni tässä yhteydessä esittämät ajatukset ansainnevat kuitenkin
huomiota ja selostan senvuoksi alempana hänen mielipiteitään.

Kun arvioidaan valtioiden välisten sopimusten ja liit-
toutumien merkitystä, kiinnitetään kertojani mielestä tavallises-
ti huomiota vain ulkonaisiin seikkoihin, lähinnä asianomaisten
maiden voimasuhteisiin. Jos esim. on kysymyksessä liittoutuma,
jonka muodostavat valtiota A. B. ja C., lasketaan yhteen näiden
valtioiden armeijain vahvuus, sotalaivojen, lentokoneiden ynnä mui-
den sodankäyntivälineiden lukumäärä, punnitaan asianomaisten val-
tioiden taloudelliset resurssit, harkitaan niiden maantieteelli-
sestä asemasta johtuvia seikkoja j.n.e. Kaiken tämän perusteel-
la vedetään sitten johtopäätökset siitä, miten vahva joku liit-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

toutuma on tai mikä vaikutus määrättyllä sopimuksella tulee olemaan.

Mainituilla seikoilla on tietysti suuri ja tärkeä merkitys kyseessäolevia arvioimisia tehtäessä, mutta pahasti voidaan kertojani käsityksen mukaan erehtyä, jos arviointi tapahtuu yksinomaan tällä perusteella. Ei voida ajatellakaan, että esim. joku pankki, kysymyksen ollessa rahoittaa suunnitteilla oleva liikeyritys, tyytyisi siihen, että lasketaan yhteen yritykseen osallistuvien henkilöiden rahat, maatilat, tehdaslaitokset ynnä muu omaisuus. On selvää, että tällöin, yrittäjän pätevyyttä arvioitaessa, otetaan ratkaisevana tekijänä huomioon myös heidän luotettavuusensa, mikäli se on punnitavissa heidän entisen toimintansa ynnä muiden seikkojen perusteella. Kun on kysymys valtioista ja niiden edesottamisista, on haastateltavani mielestä yhtä hyvällä ja suuremmallakin syyllä tarkoin harkittava, missä määrin luotettavia asianomaiset hallitukset ja kansat ovat, ennenkuin tehdään päätelmiä niiden tekemien sopimusten ja liittoutumien merkityksestä ja vaikutuksesta.

Tällainen arviointi on aina ja kaikissa olosuhteissa välttämätön, mutta varsinkin parin viimeisen vuoden tapahtumat kehoittavat tässä suhteessa varovaisuuteen. Onhan mitä juhlallisimpia sopimuksia ja lupauksia rikottu, kun vain oman maan ja kansan etujen on katsottu siitä hyötävän.

Kun on kysymyksessä sopimus, jossa on osallisena Neuvostoliitto, on syytä erikoisen huolellisesti tarkastaa, missä määrin on todennäköistä, että sopimuksen määräyksiä tul-

laan tämän maan kohdalta noudattamaan.

Useimmat maat, joilla on sopimuksia Neuvostoliiton kanssa, ovat joutuneet kokemaan, kuinka huonosti bolshevikit täyttävät sitoumuksiaan ja kuinka kierosti he niitä tulkitsevat. Tämän he tekevät pienten, jopa vähäpätöistenkin asioiden ollessa kysymyksessä ja osoittavat muutenkin kaikessa kanssakäymisessään ulkovaltojen kanssa, että gentlemannisuuden käsite, joka esim. englantilaisilla on veressään, on heille vieras. Voidaan siis kertojani mielestä jo a priori sanoa, että bolshevikit ovat epäluotettava sopimuskumppani, olkoon kysymys minkälaisesta sopimuksesta tahansa.

Erikoisesti on näin laita sellaisissa tapauksissa, milloin jonkun sopimuksen täyttäminen voisi aiheuttaa bolshevikeille suurempia vaaroja. Sellainenhan on juuri tekeillä oleva paketti. Senpavuoksi voidaan kertojani mielestä pitää varmana, että jos vastaisuudessa tämän paktin määräysten perusteella olisi ryhdyttävä sotaan, bolshevikit epäilemättä tulevat harkitsemaan tilannetta sellaisena, kuin se sillä hetkellä esiintyy, ja ryhtymään aseelliseen toimintaan ainoastaan, jos se silloin näyttää heidän päämäärilleen otolliselta, aivan riippumatta siitä, mihin he sopimuksessa ovat sitoutuneet. On muistettava, että jokainen porvarillinen hallitus on bolshevikkien käsityksen mukaan vihollishallitus ja vihollisiahan saa pettää ja vetää nenästä kuinka paljon tahansa, jos siitä vain on omille pyrkimyksille, tässä tapauksessa siis Neuvostoliitolle ja maailmanvallankumouksen asialle, apua tai hyötyä.

Kertojani puolestaan oli sitä mieltä, että bolshevikit kerta kaikkiaan eivät uskalla ryhtyä sotaan, sillä se merkitsi-

si Venäjällä vallankumousta ja heidän valtansa loppua. Korkeintaan voisivat he aseilla ynnä muilla sotavälineillä avustaa jompaakumpaa sotivaa puolta, mutta niidenkin laatu ja tehokkuus oli kertojastani epäilyksenalainen.

Vaikkakaan haastateltavani näin ollen ei antanut mitään arvoa mahdolliselle englantilais-venäläiselle paktille sellaisenaan, ei hän kuitenkaan tahtonut kieltää siltä kaikkea merkitystä. Sopimuksen pelkkä olemassaolo saattaa nim. huomattavastikin myötävaikuttaa poliittisten tapahtumien vastaiseen kehitykseen, sillä sen psykologinen vaikutus kansoihin ja hallituksiin voi olla melko suuri, ainakin eräissä tapauksissa.

Lopetan tähän kertojani mielipiteiden esittämisen ja lisään, että eräät muutkin tšekäläiset diplomaatit näyttävät uskovan, että Neuvostoliiton osallistuminen sotaan aiheuttaisi siellä vallankumouksen, jopa otaksuvat muutamat, että pelkkä mobilisointikin johtaisi samaan. Omasta puolestani luulisin kuitenkin, että tällaiset käsitykset, kuin myös arvelut venäläisten sotavälineiden kehnoudesta, perustuvat Neuvostoliiton nykyisten olojen tuntemattomuuteen. Varovaisinta on olla liiaksi laskematta Venäjän sisäiseen heikkouteen, sillä nykyinen järjestelmä on voinut juurtua siellä enemmän, kuin ehkä luullaankaan.

Kööpenhaminassa, 30 päivänä kesäkuuta 1939.

Panofajula

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C3

ASIA:

Köpenhaminassa olevan kahetyönä raportti n:o 17.

Ministeri Tajala

2/10 1939.

Nim./Pd / Wangyapod.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1093.

Kööpenhamina-SSA 2. P:Ä loka- KUUTA 19 39.

VIITTAUS:

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIO		
26 / 10 / 39		
57/10-39	59	L.H.
TEHÄ	OSASTO	ASIA
M	5 CS	

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa N:o 17, jonka nimikkeenä on "Sodan ensimmäinen kuukausi Tanskassa".

Ministeri: *Paarola*

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Kööpenhamina-ssa 2 p:nä loka-kuuta 1939.

Asia: Sodan ensimmäinen
kuukausi Tanskassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
26/10 Loka 1939		
7/10-39		LIIT.
5	C3	ASIA

Sodan alkupäivinä oli mieliala Tanskassa hyvin ymmärrettävistä syistä melko levoton. Ryhdyttiin monenlaisiin turvallisuus- ja suojelutoimenpiteisiin: kutsuttiin reserviläisiä aseisiin, laskettiin miinoja Kööpenhaminan edustalle, annettiin määräyksiä lentohyökkäysten varalta, suunniteltiin kaupunkien ja maaseudun pimentämistä j.n.e. Sen ohessa annettiin nopeassa järjestyksessä lukuisia asetuksia, joiden tarkoituksena oli maan taloudellisen elämän turvaaminen sodan aikana. Yleinen käsitys oli, että sota tulee olemaan pitkäaikainen eikä puolestani tavannut ainoatakaan ihmistä, joka ei olisi uskonut Englannin ja Ranskan lopulliseen voittoon, huolimatta siitä mitenkä sota Puolassa päättyisi.

Erityisen huolen aiheena oli kysymys siitä, saisiko Tanska vapaasti, kuten rauhan aikana, viedä maataloustuotteitaan Englantiin. Toivottiin, että Tanskan - Saksan välillä askettain tehtyyn hyökkäämättömyyssopimukseen sisältyvä määräys siitä, että Saksa ei katsoisi Tanskan normaalista kaupankäyntiä vihollismaiden kanssa puolueettomuuden rikkomukseksi, turvaisi kyseessäolevan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viennin, jolla Tanskan talouselämässä on ensiarvoinen merkitys. Se seikka, että Tanska oli maailmansodan aikana onnistunut suurin piirtein ylläpitämään säännölliset kauppasuhteet niin hyvin Englannin kuin Saksan kanssa, vahvisti myös osaltaan toivoa siitä, että alkaneen sodan aikanakin kaikki kävisi hyvin puheenaolevassa suhteessa. Runsaasti oli kuitenkin pessimistejä, jotka eivät tähän luottaneet.

Sotaa on nyt kestänyt tasan kuukauden ja voidaa sanoa, että Tanska on tähän mennessä selviytynyt sen aiheuttamista vaikeuksista verrattain hyvin. Sodan alkupäivinä sattui tosin eräitä alueloukkauksia, kuten esim. Esbjergin lentopommitus, mutta ne voitiin selittää erehdyksestä johtuneiksi. Vasta parina viime päivänä on tilanne muuttunut vakavammaksi. Toissapäivänä pidättivät saksalaiset neljä tanskalaista laivaa, joista kolme oli elintarvelastissa matkalla Englantiin ja neljäs Ruotsista otetussa puutavaralastissa Antwerpeniin. Tähän mennessä ei näitä aluksia ole vapautettu. Eilen torpedoi saksalainen sukellusvene tanskalaisen hiililaivan, joka oli matkalla Englantiin koksilastia hakemaan ja jonka miehistöstä 11 hukkui. Tapaus on täällä herättänyt suurta huolestumista ja paheksuntaa.

Nyt kysytään, aikooko Saksa sittenkin, vastoin nimenomaista sitoumustaan, ryhtyä estämään Tanskan normaalista elintarpeiden vientiä Englantiin. Saksan takäläinen lähettiläs on juuri palannut Berlinistä ja ryhtyy tänään tanskalaisten viranomaisten kanssa neuvotteluihin Tanskan ulkomaankauppaa kos-

kevistä kysymyksistä. Ulkoasiainministeriöstä on minulle sanottu, että mikäli Saksa todellakin aikoo estää tanskalaisen elintarvelaivojen kulun Englantiin säännöllistä reittiä, tullaan laivat lähettämään kiertotieltä Norjan aluevesiä pitkin ja sieltä englantilaisen saattueen suojelemana Skotlantiin, kuten tehtiin maailmansodan aikana. Lähipäivinä ei lähetetä ollenkaan laivoja, vaan odotetaan tapahtumain kehitystä. Huhuna olen kuullut mainittavan, että Saksa tarjoutuisi ostamaan suurimman osan Tanskan vientielintarpeista, tarjoamalla niitä vastaan hiiliä, teollisuustuotteita y.m. Vahvistusta tälle huhulle en ole saanut.

Sodan aikana Tanska, kuten muutkin maat, on joutunut monella tavoin välillisesti kärsimään sodan seurauksista. Erittäin haitallinen on ollut bensiniin kulutuksen jyrkkä supistaminen, johon hallitus on katsonut olleensa pakotettu ryhtymään, sillä siitä on johtunut laajaa työttömyyttä elinkeinoelämän eri aloilla ja lähinnä tietenkin auto liikenteen palveluksessa olevien henkilöiden keskuudessa. Monenlaatuiset säännöstelytoimenpiteet, joista olen aikanaan ministeriölle selostanut, ovat aiheuttaneet paljon haittaa ja hankaluutta yleisölle.

Kaikesta tästä on ollut seurauksena, että huoleistuneisuus tapahtumien kehityksestä on kasvanut. Kuitenkaan en ole huomannut mitään pelkoa siitä, että tämä maa tavalla tai toisella joutuisi varsinaisten sotatoimien kohteeksi tai että Tanskalle esitettäisiin joitakin aluevaatimuksia. Sekä viralliset piirit että sanomalehdistö noudattavat kai-

kissa suhteissa ankaraa puolueettomuutta sotaakäyviin valtoihin nähden. E erityisen suurella varovaisuudella suhtaudutaan nyt, kuten jo ennen sotaan, Saksaan ja sen toivomuksiin.

Sitä mukaa kuin vaikeudet ovat kasvaneet ja nimenomaan viime päivien tapahtumien jälkeen, on täällä tyytymättömyys sotaan ja rauhan kaipuu lisääntyneet. Alkaa yhä enemmän kuulua ääniä, jotka sanovat, että voittakoon vaikka Saksa, kunhan vaan rauha tulee. Sympatiat ovat kyllä Englannin puolella, mutta usko Englannin ja Ranskan voittoon näyttää alkavan horjua ja samalla myös vähenee halu kärsiä sodan aiheuttamia rasituksia.

Kööpenhaminassa, 2 päivänä lokakuuta 1939.

Raastaja

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Kööpenhaminassa oleva lähetysläsi raportti n:o 18.

Ministeri Fajula

25/10 1939

Min. / Pol.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1238.

Kööpenhamina-SSA 25 P:NÄ loka- KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 28/55 Pal D. 1939.		
27/10 - 29	16	LIK.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	13	

Ulkoasiainministeriö-LLE

ASIA: Raportti.

TÄMÄN ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa N° 18, jonka nimikkeenä on "Myötätunnon ilmauksia Suomelle Tanskassa."

Ministeri: *Parrotajula*

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ:

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
Salainen.		
28/155 Sal D. 1939.		
22/10-39	5	Liitt.
KYLLÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

RAPORTTI n:o 18.

Kööpenhamina-ssa 25 p:nä loka-kuuta 1939.

Asia: Myötätunnon ilmauksia
Suomelle Tanskassa.

Nykyisenä vaikeana aikana on myötätunto maattamme kohta-
taan täällä Tanskassa, kuten muissakin pohjoismaissa, ollut erit-
tään voimakas. Se on ilmennyt kaikissa piireissä (kommunisteja
kuitenkin lukuunottamatta) ja mitä erilaisimmin tavoin. Vaikka
asia epäilemättä on meillä tunnettu, katson kuitenkin velvolli-
suudekseni siitä Ministeriölle lähemmin kertoa.

Esimmäiseksi on minun tällöin lausuttava tunnustukse-
ni maan sanomalehdistölle. Se on mitä suurimmalla valppaudella
seurannut tapahtumien kehitystä sijoittaen Suomea koskevat var-
sin yksityiskohtaiset uutisensa kommentarivaihteluina aina ensi si-
vulle ja varustaan ne suurilla otsikoilla. Meidän asiaamme on
parin viimeisen viikon aikana kaikissa lehdissä käsitelty maa-
ilmanpolitiikan huomattavimpana kysymyksenä. Kööpenhaminan pää-
lehdet ovat lähettäneet Helsinkiin erikoiskirjeenvaihtajansa, jot-
ka ovat päivittäin toimittaneet asianomaisille lehdilleen laa-
joja, mitä ystävällisimmässä ja kehuvimmassa äänilajissa laadi-
tuja kirjoituksia. Sen ohessa ovat lehdet sisältäneet useita
asiallisia ja erittäin myötätuntoisia pääkirjoituksia kysymyk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

sestämme.

Myöskin Folketingetissä on Suomi joutunut huomion kohteeksi. Kun siellä muutamia päiviä sitten ensi kerran esiteltiin hallituksen budjettiehdotus, käyttivät kaikkien puolueyhymien puheenjohtajat tilaisuutta hyväkseen esittääkseen myötätuntonsa Suomea kohtaan. Ainoastaan eräs kommunistiedustaja yritti moittia maataamme siitä, että Suomi muka ei ole demokraattinen maa, mutta sai voimakasta paheksumista osakseen joka taholta ja joutui erityisesti sosiaalidemokraattisen ryhmän puheenjohtajan ankaran arvostelun alaiseksi.

Edelleen ovat eräät yhdistykset Kööpenhaminassa ynnä maaseutukaupungeissa järjestäneet Suomi-iltoja, joissa on pidetty innostuneita puheita maallemme ja lähetetty tervehdyksiä sähkösanomien ja kirjeiden muodossa sekä Suomeen että myös allekirjoittaneelle. Myös eräät yksityishenkilöt ovat allekirjoittaneelle kirjeellisesti esittäneet myötätuntonsa Suomea kohtaan, heidän joukossaan m.m. Folketingetin puhemies sosiaalidemokraatti Hans Rasmussen.

Useat nuoret miehet ovat joko suullisesti tai kirjallisesti tarjoutuneet lähetystölle vapaaehtoisiksi Suomen armeijaan, jos sota syttyisi Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Muutamat heistä ovat ilmoittaneet, että heidän toveripiirissään on paljon nuorukaisia, jotka niinkään ovat halukkaat vapaaehtoisina sotilaina auttamaan Suomea, mutta jotka asian nykyvaiheessa eivät vielä ole katsoneet syytä olevan ilmoittautua lähetystölle.

Olen myös kiinnittänyt huomiota siihen, että Kuningas ja kuninkaallinen perhe ovat viime aikoina saapuneet tilai-

suuksiin, jotka jollain tavoin ovat olleet omistetut Suomelle. Mainitsen erään konsertin, jossa päänumerona oli Sibeliuksen toinen sinfonia, sekä Tanskan voimisteluliiton juhlatilaisuuden, jossa ainoana ulkomaalaisena seurana esiintyivät Viipurin Reippaan naisvoimistelijat ja jossa vaimoni ja minut demonstratiivisesti oli sijoitettu istumaan kuningasparin viereen.

Suomen Tanskassa olevat kunniakonsulit ovat äsken nimitetyn pääkonsuli Einar Høyvaldin aloitteesta keränneet 63000 markkaa Suomen Punaisen Ristin hyväksi. Ei ainoakaan konsuli kieltäytynyt keräyksestä ja useimmat heistä olivat kirjeissään pääkonsuli Høyvaldille lausuneet ilonsa siitä, että saivat tilaisuuden tällä tavoin osoittaa myötätuntoaan Suomea kohtaan.

E erityisen liikuttava oli joku päivä sitten Sønderborgissa (Saksan rajalla olevassa kaupungissa) järjestetty juhlatilaisuus, jossa pidettiin lukuisia puheita Suomelle ja kerättiin toista tuhatta markkaa Suomen Punaisen Ristin hyväksi.

Myötätunnon ilmaiset maattamme kohtaan jatkuvat edelleen.

Kööpenhaminassa, 25 p:nä lokakuuta 1939.

Rassafajula

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 9

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 29

Ministeri Tajala

28/11 1929

Min. / Pol.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 1380.

Kööpenhamina-SSA 28 P:nÄ marras-KUUTA 19 39

VIITTAUS: N

P:nÄ KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D.U.M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 30/ST Yel 1939		
1/12-39	10	LIIT.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
S	CJ	

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa nro 19, jonka nimikkeenä on "Kommunistien myyräntyö Kööpenhaminassa".

Ministeri: *R. A. J. J.*

KÖÖPENHAMINA- SSA OLEVA LÄHETYSTÖILKOASIAINMINISTÄAINen.

RAPORTTI n:o 19.

Kööpenhamina- ssa 28 p:nä marras- kuuta 1939.

Asia: Kommunistien myyräntyö
Kööpenhaminassa.

No 20/57 Pal 1939		
1/12-39	No	Liit.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Kuten Ministeriölle olen tiedoittanut ja kuten muutenkin kotimaassa on hyvin tunnettua, ovat tšekäläiset viranomaiset, tanskalaiset sanomalehdet ja koko Tanskan kansa suhtautuneet erittäin myönteisesti maattamme kohtaan viimeisten kohtalokkaiden viikkojen aikana. Poikkeuksen muodostaa ainoastaan Kööpenhaminassa ilmestyvä kommunistilehti Arbejderbladet ja sitä lähellä olevat piirit.

Kuten muualla maailmassa ovat kommunistit täälläkin esiintyneet bolshevikkien aseenkantajina ja hyväksyneet kaikki, mitä Neuvostoliiton taholta on tehty tai tekemättä jätetty. Niinpä on näissä piireissä Neuvostoliiton viimeaikainen esiintyminen Suomea kohtaan havaittu kaikinpuolin oikeaksi. Maamme ei ole mikään demokraattinen maa, sanovat kommunistien lehdet ja edustajat Folketingetissä - kumpiakin on vain pari kolme kappaletta - ja kansaamme johtavat yksinomaan "tukkiparoonit." Neuvostoliiton rauhanrakkautta ei meillä muka ymmärretä eikä sen edullisia ehdotuksia kiitollisuudella hyväksytä.

Tähän kaikkeen ei mielestäni ole kannattanut kiinnittää erikoisempaa huomiota, sillä kommunistien merkitys ja vai-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

- Tavallinen.
- Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
- Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
- Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kutusvalta tässä maassa on minimaalinen. Nyt marraskuun aikana on toiminta maatamme vastaan heidän keskuudessaan vilkastunut ja kun tämä ilmeisesti näyttää tapahtuneen Moskovasta käsin annettujen ohjeiden mukaisesti, arvelen olevan syytä hiukan selostaa heidän hommiaan.

Marraskuun 15 päivänä lähetin Ministeriölle leikkeleen samanpäiväisestä Arbejderbladetin numerosta, joka sisälsi Suomen kommunistisen puolueen julistuksen. Huomautin samalla, että kirjoitus kaikesta päättäen oli Moskovassa olevien suomalaisten kommunistien laatima ja maailmalle levittämä. Tyyli ja sisältö tässä julistuksessa oli suunnilleen sama, mikä esiintyi Kuusisen Yhdysvaltain ja Kanadan työväen lehdissä omassa nimessään julkaisemissa kirjoituksissa Antikaisen jutun aikana.

Vielä selvemmin huomaa Moskovan johtavan käden niissä filminäytännöissä, jotka parina viimeisenä sunnuntaina on järjestetty kommunistisen puolueen jäsenille, mutta joihin muutkin ihmiset verrattain helposti ovat voineet ostaa pilettejä. Esitettävänä on ollut "Taistelu Karjalasta"-niminen filmi, joka kuvaa "suomalaista vapaajoukkosankaria Antikaista". Filmin äänitys on venäjänkielinen, mikä jo osoittaa, että se on Venäjällä tehty, puhumattakaan sen sisällöstä, joka on täydellisesti meille vihamielinen. Näissä näytännöissä on ennen filmiesitystä puhujana esiintynyt kirjailija Martin Andersen Nexø, joka yleisön suosionosoitusten säestämänä on esittänyt bolshevistisia mielipiteitään ja moitiskellut maatamme ja kansaamme.

Herra Andersen Nexø näyttää muuten olevan Suomi-vastaisen propagandan sielu tässä maassa, Paitsi puhujana maatamme

vastaan on hän kirjoittanut Arbejderbladetiin, Moskovan Pravdaan ynnä eräisiin muihin lehtiin Suomea halventavia kirjoituksia. Mikä mies hän on, ilmenee tanskalaisesta "Aikalaiskirjasta", jossa hän antaa itsestään m.m. seuraavat tiedot:

"Tanskalais-venäläisen yhteistoiminnan (Dansk Russisk Samvirke) sekä Samaran Sovietin kunniajäsen; Neuvostoliiton ystävien puheenjohtaja; Tanskan kommunistisen puolueen kontrollikomitean jäsen."

Lopuksi mainittakoon, että Arbejderbladetin uutisaineisto on siinä määrin valheellinen, ettei ole epäilystäkään siitä, mistä lähteestä se on kotoisin. Lehden Suomea koskevat artikkelit ovat luonnollisesti neuvostoystävällisiä ja sisällöltään sellaisia, ettei mitään eroa niiden ja Pravdan artikkeleiden välillä käytännöllisesti katsoen ole olemassa.

Eräitä leikkeleitä Arbejderbladetista ja muuan kommunistinen lentokirjanen, johon sisältyy Andersen Nexøn kirjoitus Suomesta, oheenliitetään.

Kööpenhaminassa, 28 päivänä marraskuuta 1939.

Paavola

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 3

ASIA: _____

Köpenhaminan olevan lähetysten raportti n:o 20.

Ministeri Tajala

11/12-39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 32/55 tal. D. 1939.		
13/12-39	No	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	E3	

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ nro 1444.
 Kööpenhamina-SSA 11 P:nä joulukuuta 1939.

VIITTAUS:
 P:nä KUUTA 19 P:TTY nro
 VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa nro 20, jonka nimikkeenä on "Kuulumisia Tanskasta".

Ministeri: *P. A. Sjöström*

ULKOASIAINMINISTERIÖ

No 32/55 Val.D. 1939.

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 1444.

Kööpenhamina-SSA 11 P:nä joulukuuta 1939.

VIITTAUS:

P:nä KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D.U.M. / 19

13/12-39	No	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Ulkoasiainministeriö- LLE

ASIA: Raportti.

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa N° 20, jonka nimikkeenä on "Kuulumisia Tanskasta".

Ministeri:

Rasmussen

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Kööpenhamina-ssa 11 p:nä joulukuuta 1939.

Asia: Kuulumisia Tanskasta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
32/55 Sal. D. 1939.		
13/12-39	No	Litt.
KYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C3	

Lähetystöön on tähän mennessä kirjeellisesti ja henkilökohtaisesti ilmoittautunut noin 400 henkilöä pyrkien vapaaehtoisiksi Suomen armeijaan. Kun usea on selittänyt, että hänen takanaan on enemmän tai vähemmän muitakin nuoria miehiä, voitane sanoa, että tällä hetkellä on yli 500 vapaaehtoista valmiina lähtemään ja uusia ilmoittautuu joka päivä.

Vaikeuksia on kuitenkin asian järjestämisessä. Tarvittavia varusteita ja aseita ei asianomaisilla ole eikä niitä ole helppo täältä hankkia. Tanskan lakien mukaan ei värväystoimistoja vapaaehtoisten lähettämiseksi sotaakäypiin maihin saa perustaa eikä lähetystö luonnollisesti voi sellaisena toimia. Nyt olen kuitenkin saanut asian järjestetyksi niin, että Tukholman toimistoon perustetaan tanskalainen osasto ja olen jo löytänyt erään ent. upseerin, joka tänään matkustaa Tukholmaan osastoa hoitamaan. Hänen nimensä on kapteeni Knud Jagd. Luetelon lähetystöllemme ilmoittautuneista henkilöistä hakemiskirjoi-
neen olen jo lähettänyt Tukholman toimistolle sikkäläisen lähe-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksiministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tystömme kautta. Kun kaikkia ilmoittautuneita tietenkään ei voi lähettää Suomeen m.m. senvuoksi, etteivät kykene hiihtämään eivätkä muutenkaan pysty talvisotaan, suunnittelemme Malmöhön jonkunlaista tarkastustoimistoa tanskalaisen upseerin johdolla. Lopuksi ilmoitan, että Kööpenhaminaan on pari päivää sitten, luullakseni tanskalaisten kansallissosialistien toimesta, perustettu laitton värvästoimisto (Stora Kongensgade 94), mutta sen kanssa meillä ei ole mitään tekemistä.

Tarvittavia kuluja varten on lahjoitusten kautta saatu varoja kokoon ja toivon, että niiden avulla saadaan, paitsi toimistomenoja, suoritetuksi kustannukset vapaaehtoisten varustamisesta ja matkasta Tukholmaan. Kaikki tulee tapahtumaan Tukholman toimiston ohjeiden mukaan tanskalaisten itsensä toimesta, lähetystön tarvitsematta suoranaisesti osallistua tähän toimintaan.

Siirryn sitten toiseen asiaan. Olemme sekä puolustusministeriöltä että eversti Palojärveltä saaneet tehtäväksemme hankkia täältä aseita, ammuksia ja muita sotatarpeita. Yhdessä pääkonsuli Høyvaldin kanssa olemme tehneet, minkä ikinä olemme voineet, hankkiaksemme edes pienen osan tarvittavista tavaroista, mutta toiveet eivät valitettavasti ole suuria. Ensinnäkin on taalla sekä yleinen tavarain maastavientikielto että erityinen sotatarvikkeiden vientikielto sotaakäypiin maihin. Kuten siellä tunnetta-
nee, on takäläinen ulkoasiain johto erikoisen varovainen näissä asioissa, jotenka jo tämä seikka asettaa suuria vaikeuksia tehokalle toiminnalle tässä maassa. Lisäksi tulee se toisiasia, että Tanskan armeijan ollessa minimaalinen, sotatarviketeollisuuskin on sängen vähäinen. Ne harvat tehtaast, jotka tämantapaisia tavaroita valmistavat, ovat enimmäkseen valtion ja tarvitaan niiden heikko

tuotantokyky palvelemaan oman puolustuksen laininlyötyjä tarpeita. Näin ollen ja kun monien tarvikkeiden mitat ja mallit eivät tahdo solveltua meille, on työmme valitettavasti melko toivotonta. Teemme kuitenkin, minkä voimme, ja luulen kaikesta huolimatta, että sentään jotain saamme aikaan.

Tällä on paraikaa Nordenin ja Dansk-finska föreningenin toimesta käynnissä valtava vaatekeräys Suomen evakoiduille. Joukossa kuuluu olevan paljon lämpimiä alusvaatteita, jotka soveltuvat sotilaillemmekin. Vastaanotto tapahtuu talossamme olevassa suomalaisessa merimieskodissa ja ensi osa tavaroita lähetettäneenä lähipäivinä.

Lähetystöllemme on monelta taholta ilmoitettu, että halutaan ottaa vastaan suomalaisia pakolaisia ja nimenomaan lapsia. Sikäli kuin tarvetta ilmenee, luulen että Norden-yhdistys tulee asettumaan tämänkin järjestelyn johtoon.

Myötätunnon ilmauksia saan vastaanottaa joka päivä kailta tahoilta ja mitä erilaisimmissa muodoissa. Niitä ei nykyoloissa kannata ministeriölle selostaa, varsinkin kun niiden vastaanottoon menee paljon aikaa, joka olisi käytettävä tärkeämpään työhön.

Kööpenhaminassa, 11 p:nä joulukuuta 1939.

Parrainen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: 63

ASIA: _____

Kööpenhaminassa olevan lähetystön raportti n:o 21

Ministeri Toivola

16/12-39

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ nro 1475.

Kööpenhamina-SSA 16 P:nä joulukuuta 1939.

VIITTAUS: N

P:nä KUUTA 19 P:TTY nro

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
No	9855 ^{Sal} K2-39
16/12-39	
5	C3

Ulkoasiainministeriö-LLE

ASIA: Raportti

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa Nro 21, jonka nimikkeenä on "Rauhanpyrkimykset".

Ministeri: *P. Paasikallio*

KÖÖPENHAMINA-SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Kööpenhamina-ssa 16 p:nä joulukuuta 1939.

Asia: Rauhanpyrkimykset.

33/55 RD-39
18/12/39
5 C3

Kuten aikaisemmin olen tiedoittanut, oli tässä maassa sodan alussa yleinen mielipide pitkin linjaa se, että Englanti ei tule lopettamaan sotaa ennenkuin Saksa on kukistettu. Kaikki tuntuivat iloitsevan siitä, kuka äänekkäämmin kuka hiljemmin, ja oltiin valmiita kestämään sodan rasituksia vaikka pitempäänkin, kunhan vain toivottu päämäärä tulisi saavutetuksi. Toivottiin että Tanska selviäisi tämän sodan vaikeuksista yhtä helposti kuin maailmansodan ja suhtauduttiin verrattain tyyneesti tilanteeseen.

Kun oli kulunut kuukausi sodan alkamisesta, alkoi jo kuulua ääniä, joista ilmeni toivomus sodan mahdollisimman pikaisesta loppumisesta, päättyköön se miten tahansa. Nyt, joulukuun puolivälissä, kun Tanska on menettänyt lukuisia laivoja, ulkomaankauppa, ja nimenomaan maataloustuotteiden vienti, yhä enemmän ja enemmän vaikeutunut, tavarain hinnat kallistuneet ja valuutta tullut uhatuksi, tapaa enää tuskin ketään, joka ei mitä hartaimmin toivoisi sodan päättymistä. Eri tahoilla, ulkoasiain johdosta alkaen yksityispiireihin saakka, harkitaan mitä voitaisiin tehdä rauhantilan palauttamiseksi.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Muuan omituinen, etten sanoisi fantastinen yritys tässä suhteessa on erään tšekäläisen liikemiehen, johtaja Kai Pless-Schmidtin energinen ponnistelu rauhanneuvottelujen aikaansaamiseksi suurvaltain välillä. Hän on laatinut erikoisen rauhanohjelman neuvottelujen pohjaksi ja uskoo, esittämällä ohjelmansa Suomen toivomuksena, saavansa sotaakäyvät suurvallat taivutetuiksi rauhanneuvotteluihin. Toissa päivänä hän lensi ohjelmineen Tukholmaan ministeri Erkon puheille. Eilen hän lensi Malmöstä Lontooseen ja sieltä hänen tarkoituksensa on mennä Berliiniin. Sanoo asianomaisten maiden Kööpenhaminan-lähetystöistä saaneensa luvan päästä korkeiden herrojen puheille Lontoossa ja Berliinissä. Olen muutamia päiviä sitten lähettänyt herra Pless-Schmidtin ohjelman ministeriölle sekä laatinut hänen hommistaan ministeri Erkkoa varten promemorian, joka seuraa tämän liitteenä. Herra Pless-Schmidtin takana on todennäköisesti muita voimia, mutta ovatko ne niin painavia, että hänelle ovet avautuvat Lontoossa ja Berliinissä, jää nähtäväksi.

En puolestani usko herra Pless-Schmidtin yrityksestä mitään tulevan, mutta on se joka tapauksessa todistuksena niistä pyrkimyksistä, mitkä esiintyvät sekä tanskalaisissa piireissä että myöskin kaikenkarvaisten täällä oleskelevien ulkolaisten agenttien keskuudessa.

Kööpenhaminassa, 16 p:nä joulukuuta 1939.

Panofajula

P.M.

Luonani kävi 8 p. joulukuuta johtaja Kai Pless-Schmidt, kotoisin Kööpenhaminasta, ja kertoi olevansa vanha urheilija ja Suomi-ystävä ja siinä ominaisuudessaan kovin kiinnostunut tekemään kaikkensa Suomen pelastamiseksi sodan kauhuista. Hän sanoi olevansa vakutettu siitä, että sotaakäyvät suurvallat (Saksa, Ranska ja Englanti) haluavat rauhaa, mutta kun mitään positiivista ehdotusta, jonka pohjalla voitaisiin käydä neuvotteluja ei ole milteään taholta esitetty, ei neuvotteluja ole saatu aikaan. Sen vuoksi oli hän eräiden ystäviensä kanssa, joista hän mainitsi Politikenin toimittajan Jacobsenin, valmistanut rauhan-suunnitelman, joka käsitti 9 kohtaa ja jonka tanskankielisen tekstin hän antoi minulle. Hän selitti voivansa päästä Hitle-
rin puheille ja esittää suunnitelmansa hänelle, jos suunnitelma olisi Suomen viranomaisten hyväksymä, joten sitä voitaisiin sanoa Suomen rauhanehdotukseksi. Myöskin sanoi hän olevansa vakutettu siitä, että pääsisi Englannin johtomiesten puheille suunnitelmansa kanssa ja uskoi, että se tulisi suurin piirtein hyväksytyksi ja rauha pian solmituksi.

Suunnitelman pääkohdat ovat seuraavat:

1. Saksa saa vanhat rajansa Puolassa vuodelta 1914 mahdollisin pienin muutoksin kansanäänestyksestä riippuen.
2. Loput Puolasta tulee itsenäiseksi valtioksi.
3. Tšekkoslovakia saa itsehallinnon Saksan yliherruuden alaisena ilman oikeutta perustaa Saksa uhkaavia sotilasvarustuksia.
4. Saksa saa siirtomaansa vuodelta 1914.
5. Englanti, Ranska ja Saksa takaavat Suomen itsenäi-

syiden; Venäjälle mahdollisesti luovutettavista saarista ja alueista annetaan runsas korvaus.

6. Saksa, Englanti ja Ranska muodostavat länsieurooppalaisen sotilasliiton rauhan turvaamiseksi Euroopassa. Siihen voidaan ottaa muitakin valtioita, aluksi suurimmat puolueettomat maat Italia ja Espanja. Kysymys Euroopan yhdysvaltojen perustamisesta otetaan uudelleen harkittavaksi.

7. Sotakorvauksia ei makseta ja meret puhdistetaan miinoista.

8. Baltian maiden itsenäisyys taataan eikä niihin saa perustaa sotilaallisia tukikohtia.

9. Olympiakisojen valmisteluihin ryhdytään jälleen.

Kuultuani herra Pless-Schmidtin selitykset ja luettua ni hänen ohjelmansa sanoin hänelle, että koko asia oli siinä määrin fantastinen, etten voisi asiassa mitään tehdä, mutta kun herra Pless-Schmidt selitti aikovansa käydä muidenkin tšekäläisten lähettiläiden puheilla, ilmoitin harkitsevani asiaa uudelleen, kun kuulisin mitä mainitut kollegani ovat siitä sanoneet.

Seuraavan päivän iltana hän ilmoitti käyneensä kymmenessä lähetystössä ja puhuneensa osittain lähettiläiden osittain lähetystöneuvosten kanssa. Kaikki olivat pitäneet suunnitelmaa hyvänä. Myös toimittaja Jacobsen soitti minulle ja näytti olleen kiinnostunut asiaan. Ehdotin että kääntyisivät Etelä-Amerikan tšekäläisten lähetystöjen puoleen, koska ne ovat neutraaleja ja Suomen kohtalosta kiinnostuneita, ja pyytäisivät niitä ottamaan aloitteen. Mainittuja lähetystöjä on täällä 7 kappaletta. Jacobsen lupasi harkita tätä ehdotusta, mutta Pless-Schmidt katsoi, että aloitteen tulisi lähteä Suomen taholta.

Kuultuani sen jälkeen Ruotsin lähettiläältä Hamiltonilta, että hän oli lähettänyt Pless-Schmidtin ehdotuksen hallitukselle, päätin asettua asiassa yhteyteen Ulkoasiainministeriön kanssa. Soitin 10 p. joulukuuta Ministeriöön ja selitin Wartiovaaralle, joka oli päivystäjänä, mistä oli kysymys. Sen ohessa lähetin englanninkielisen kappaleen kyseessäolevaa asiakirjaa Ministeriölle.

Ministeriöstä ei ole tähän mennessä minulle mitään ilmoitettu asiasta ja otaksun senvuoksi, että ehdotusta siellä pidetään mahdottomana.

Herra Pless-Schmidt on kaikesta huolimatta edelleen jatkanut ponnistelujaan. En tiedä keitä voi olla hänen takanaan, mutta pidän mahdollisena, että kyseessä on saksalainen yritys. Herra Pless-Schmidt on nyt ilmoittanut lähtevänsä Tukholmaan lentokoneella neuvotellakseen ministeri Erkon kanssa. Olen nim. sanonut, että jos hän ehdottomasti tahtoo jatkaa asiaa, olisi ainoa mahdollisuus asettua yhteyteen ministeri Erkon kanssa. Tukholmasta palattuaan hän lentäisi Englantiin ja sieltä Saksaan. Hän tuntuu olevan vorenvarma siitä, että hänen hommansa onnistuu muutamassa päivässä.

Arvosteltakoon herra Pless-Schmidtin yritystä miten tahansa ja olkoon hänen yrityksensä lähtöisin milta taholta hyvänsä, luulen kuitenkin syytä olevan, että ministeri Erkko ottaa vastaan hänet. Nykyoloissa on mielestäni pakko kuulla kaikkia ehdotuksia, näyttäkööt ne kuinka kummallisilta tahansa. Jollei niistä ole muuta hyötyä, niin voi niiden avulla ehkä kuitenkin päästä johonkin lankaan kiinni, joka vie tuloksiin.

Kööpenhaminassa, 14 p:nä joulukuuta 1939.